natuur en milieu federatie zuid-holland

Jaarstukken 2020

Samen voor een mooi en duurzaam Zuid-Holland

Inhoud

1. Voorwoord 2
2. **Organisatie**
2.1 Wie zijn wij? 3
2.2 Hoe werken wij? 3
2.3 Doelstelling 3
2.4 Missie 4
2.5 Bureau 4
2.6 Nevenfuncties directeur 4
3. **Activiteiten**
3.1 Circulaire economie 6
3.2 Duurzame Haven 10
3.3 Duurzame Landbouw, voedseltransitie en boerenlandvogels 14
3.4 Klimaat & Energie 18
3.5 Natuur & Landschap 26
3.6 Verkeer & Vervoer 32
4. **Verantwoording Raad van Toezicht**
4.1 Samenstelling Raad van Toezicht 33
4.2 Taken Raad van Toezicht en frequentie vergaderingen 34
4.3 Verder op de agenda 34
4.4 Auditcommissie en frequentie vergaderingen 34
4.5 Integriteitsverklaring 35
4.6 Bezoldiging Raad van Toezicht en directeur 36
4.7 Continuïteitsverklaring 36
5. **Financiële Verantwoording**
5.1 Algemeen 38
5.2 Financiële resultaten 39
5.3 Risicobeheersing 40
5.4 Nationale Postcode Loterij 41
5.5 Beleggingen 42
5.6 Kosten en bestedingspercentage baten 42
5.7 Reserves en vermogen 42
5.8 Doorkijk naar het jaar 2021 42
6. **Jaarrekening** 44

natuur en milieu zuid-holland federatie

1 Voorwoord

Beste lezer,

Al met al is 2020 een bijzonder jaar geworden. Het coronavirus stelde ons op allerlei manieren persoonlijk en als samenleving voor grote uitdagingen. Na de uitbraak viel onze acquisitie volledig stil. Daardoor ontstond een zorgelijk en kwetsbare situatie. Wij ontvangen vanaf 2015 geen boekjaarsubsidie en zijn volledig afhankelijk van eigen inkomsten. Tegelijkertijd verruilden begin 2020 een aantal medewerkers de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) voor uitdagende functies bij de overheid. Mooie persoonlijke carrièrestappen, maar ook een uitdaging voor de organisatie om het team weer op sterkte te krijgen. Dat is goed gelukt en financieel hebben wij in de loop van het jaar de acquisitie weer opgang gekregen en samen met een NOW bijdrage van de Rijksoverheid kunnen wij 2020 met een beperkt verlies afsluiten. Gedurende het jaar bleken wij gemakkelijk om te kunnen schakelen naar een volledig digitale- en thuiswerkomgeving voor de uitvoering van ons werk. Er kwam ook veel creativiteit los om onze functie van aanjager, verbinder en innovator van duurzame ontwikkeling op een effectieve manier door te zetten. Alle lopende projecten hebben wij daardoor binnen de planning succesvol kunnen afronden.

De coronacrisis heeft eveneens haarfijn duidelijk gemaakt dat wij als samenleving verder moeten veranderen. Dat geldt ook voor de NMZH. Door de corona-aanpak juist actief te verbinden met een vergaande vergroening van onze samenleving en de klimaatopgave creëren wij nieuwe kansen voor een circulaire en klimaat-neutrale toekomst met een veilige en gezonde leefomgeving. Als NMZH hebben wij vanuit deze gedachten in 2020 veel aandacht besteed aan de stikstofproblematiek en het natuurherstel, de energietransitie in de regio (Regionale Energiestrategie), de verduurzaming van de landbouw en de Rotterdamse haven. Ook hebben wij de methode Valuta voor Veen met pomp gestuurde waterinfiltratie ontwikkeld. Eind 2020 was het methodedocument gereed en voorgelegd bij de Stichting Nationale Koolstofmarkt. Na goedkeuring begin 2021 is deze methode nu in Zuid-Holland, maar ook in andere provincies toepasbaar. Een mooi succes waar we trots op zijn.

'Hier willen we op verder bouwen om tot 'nature based' oplossingen te komen voor de uitdagingen van deze tijd'.

In de jaarstukken 2020 leest u hier meer over. Verder bieden deze jaarstukken ook een beknopt beeld van onze activiteiten en onze financiële huishouding.

Meer informatie vindt u op www.milieufederatie.nl.
Heeft u ideeën of vragen? Die zijn altijd bijzonder welkom via info@milieufederatie.nl.

Ik wens u veel leesplezier.

Alex Ouwehand
Directeur

2 Organisatie

2.1 Wie zijn wij?

De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) is een onafhankelijke maatschappelijke organisatie zonder winstoogmerk die staat voor de belangen van natuur, milieu en landschap in de provincie Zuid-Holland.

'Wij zetten ons sinds 1972 in voor duurzame ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van de leefomgeving'.

De NMZH richt zich in het bijzonder op de bovenlokale ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld mobiliteit, industrie en haven, natuur en landschap, kustontwikkeling en oppervlaktewater. Denk hierbij concreet aan bijvoorbeeld CO_2-emissies en natuurinclusief bouwen, maar ook aan zaken als herstel van biodiversiteit en het sluiten van kringlopen. Met een integrale blik zoeken wij de balans tussen economische, sociale en ecologische belangen.
De NMZH is onderdeel van de landelijke samenwerking van de Provinciale Natuur- en Milieufederaties (NMF's). De gedeelde kennis en ervaring komen de resultaten op provinciaal niveau ten goede.

2.2 Hoe werken wij?

De NMZH is een proactieve teamspeler, met een uitgebreid natuur- en milieunetwerk en aangesloten organisaties. Zij voert haar missie uit in het brede maatschappelijke speelveld van bestuurders, ambtenaren, politici, andere natuur- en milieuorganisaties, inwoners, lokale groepen en bedrijven. Als NMZH spelen wij een verbindende rol bij de aanpak van de natuur- en milieuopgaven in Zuid-Holland.

Samen met lokale en regionale partners agenderen we actuele milieuvraagstukken, organiseren we maatschappelijke dynamiek en ontwerpen we innovatieve, strategische projecten en programma's om duurzame ontwikkeling te versnellen. Juist de combinatie van invalshoeken brengt extra slagkracht. De NMZH werkt via de aangesloten organisaties met veel vrijwilligers samen en legt onderling verbindingen tussen initiatieven.

2.3 Doelstelling

'Als sparringpartner en meedenker van overheden is de NMZH de ideale spreekbuis van samenwerkingspartijen'.

We zorgen voor een gestructureerde en gekanaliseerde inbreng van standpunten en argumenten bij onderwerpen of ontwikkelingen die bovenlokaal spelen en specifiek zijn voor het regionale en provinciale niveau. In maatschappelijke besluitvormingsprocessen brengen wij kennis en expertise in op het gebied van milieu, duurzaamheid, gebiedsontwikkeling en omgevingskwaliteit. Wij stellen ons constructief en positief kritisch op en hoogst zelden als opponent van overheden in juridische procedures. Op deze wijze dragen wij bij aan de realisatie van een duurzame provincie, waarin het voor iedereen fijn werken, wonen en leven is.

natuur en milieu federatie zuid-holland

2.4 Missie

Een mooi en duurzaam Zuid-Holland! Een provincie met een rijke natuur, een schoon milieu en een gezonde leefomgeving, waar onze kinderen en kleinkinderen straks ook van kunnen genieten. Dat is waar de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland iedere dag aan werkt. Samen met bewoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden, werken wij proactief aan natuur- en milieuvriendelijke oplossingen voor maatschappelijke opgaven.
We werken vanuit onze kernwaarden onafhankelijkheid, deskundigheid, transparantie en samenwerkingsgerichtheid.

'Zo geven wij de kwetsbare waarden van natuur, milieu en landschap een krachtige stem'.

2.5 Bureau

Het bureau van de NMZH bestaat per 31 december 2020 uit een directeur (0,8 fte), zeven medewerkers (5,6 fte) en een externe controller (0,2 fte).
Onderstaande personen waren op 31 december 2020 in dienst:

- Alex Ouwehand, directeur
- Bert Bakker, adviseur Duurzame Haven en Industrie
- Nienke Schuil, regisseur Ruimtelijke ordening, natuur en landschap
- Louise Bokhoven, regisseur Duurzame landbouw en Voedseltransitie
- Bart Kreulen, regisseur Natuurlijk Kapitaal
- Rinske Scheifes, regisseur Energietransitie en circulaire economie
- Jhaishri Hanoeman, secretariaat
- Germ van der Werf, controller (extern)

Binnen de formatie is nog een vacature (0,5 fte) regisseur Circulaire Economie en Duurzame Ontwikkeling. Per 1 januari 2021 wordt de vacature van Communicatieadviseur ingevuld.

Naast de betaalde formatie is Nico de Rooij ook in 2020 als vrijwilliger actief geweest als Ambassadeur Water. Vanuit zijn kennis van waterkwaliteit en waterbeheer en als oud waterschapbestuurder vertegenwoordigde hij de NMZH in diverse water gerelateerde (bestuurlijke) overleggen. Eind 2020 heeft Nico, gezien zijn leeftijd, besloten om deze werkzaamheden te beëindigen. Wij zijn Nico veel dank verschuldigd voor zijn inzet in de afgelopen jaren.

In 2020 hebben we gelegenheid kunnen geven aan Roxy Zandwijk voor haar afstudeerstage. De onderzoeksopdracht ging over vogelaanvaringen en de invloed van vliegverkeer op vogelpopulaties wereldwijd en specifiek voor Rotterdam The Hague Airport.

2.6 Nevenfuncties directeur

Naast zijn positie als directeur van de NMZH bekleedt Alex Ouwehand de onderstaande, (on)bezoldigde, nevenfuncties. De inkomsten uit betaalde nevenfuncties komen ten goede aan de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland. De functies zijn:

- Lid Sectortafel Stikstof Provincie Zuid-Holland
- Lid Beoordelingscommissie Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij van het Ministerie van Economische Zaken
- Directeur Stichting Bespaar Lokaal
- Directeur CO2 Bank Zuid-Holland
- Lid Commissie Regionale Consultatie Rotterdam The Hague Airport
- Bestuurslid Landelijke Federatie van Natuur en Milieufederaties
- Lid Tafel van Borging Project Mainport Rotterdam/Maasvlakte 2
- Lid Comité van Toezicht Europees Regionaal Ontwikkelingsprogramma Kansen voor West
- Stuurgroepen Regionale Energie Strategieën Midden-Holland en MRDH.

NMZH 2020

140 adviezen aan lokale & regionale organisaties

103 adviezen aan burgers

5 zienswijzen

7 beroepen (faunabeheer & kustpact)

1.623 Facebook

1.993 Twitter

305 LinkedIn

370 Instagram

1.219 De Kortste Weg (Facebook)

5891 nieuwsbrief abonnees

164 artikelen

12 nieuwsbrieven

>300 items op regionale radio/ tv voor De Kortste Weg

170 donateurs

87000 bezoekers diverse websites

141 aangesloten groepen

9144 relaties

3 Activiteiten

3.1 Circulaire economie

De Provincie Zuid-Holland zet de afgelopen jaren in op een versnelling naar een circulaire economie door de inzet van kennis en innovatieprogramma´s en het ondersteunen van projecten gericht op de energietransitie, klimaatopgave en circulaire economie. De provincie, maar ook bovenlokaal opererende overheden, hebben daarbij behoefte aan een maatschappelijke partij die meedenkt, standpunten op regionaal niveau verwoordt en netwerken verbindt en in gesprek is met het Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Voor het welslagen van het beleid en het vergroten van het draagvlak voor provinciaal beleid is het belangrijk dat bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betrokken worden en er een uitwisseling van opinies kan plaatsvinden.

De NMZH heeft de afgelopen jaren bewezen deze maatschappelijke dynamiek te kunnen organiseren en stimuleren. De NMZH is goed in staat om vanuit de transitieopgave kennis in te brengen en vanuit de maatschappelijke doelstelling (mede) richting te geven aan de brede bestuurlijke agenda op weg naar een circulaire economie in Zuid-Holland. Bij lopende kennis- en innovatieprogramma´s en de ontwikkeling van nieuwe strategische projecten kunnen wij de maatschappelijke inbreng borgen en een actieve rol spelen bij de joint fact finding. Daarbij beschikken wij over uitgebreide gebiedsinformatie en hebben wij inzicht in actuele ontwikkelingen en aanwezige knelpunten en dilemma´s op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. Door deze spilpositie in het Zuid-Hollandse natuur- en milieunetwerk ontstaat toegevoegde waarde bij de omschakeling naar een circulaire economie.

Vanuit onze doelstelling, als onafhankelijke en kritisch meedenkende partner, kunnen wij private en publieke partijen stimuleren en ondersteunen om te komen tot de gewenste inzet en de benodigde investeringen.

3.1.1 REACH stoffen

Een van de aandachtspunten waar de NMZH zich ook in 2020 hard voor heeft gemaakt is de rol van REACH stoffen in de circulaire economie. De zogenoemde (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen (pZZS) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu. Bijvoorbeeld omdat ze kankerverwekkend zijn, het DNA beschadigen, de voortplanting belemmeren, de hormoonhuishouding verstoren of zich in de voedselketen ophopen doordat de stoffen nauwelijks afbreken in het milieu. Op verzoek van de provincie maar ook de Ministerie I&W DG Milieu neemt de NMZH actief deel aan specifieke werk- en stuurgroepen en stakeholderbijeenkomsten, deze zijn:

- Community of Practics Plastic Zuid-Holland
- Plastic Pact Nederland, hierin vertegenwoordigd de NMZH de 12 Natuur- en milieufederaties
- Stuurgroep ZZS Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Stakeholderoverleg Pfas Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- DGMI Stakeholdersoverleg Microplasticvezels uit kleding
- Innovatie aanpak Duurzame Verpakkingen Glastuinbouw.

3.1.2 Groene Peiler Circulaire Economie

De provincie Zuid-Holland heeft als ambitie om in 2050 volledig circulaire te zijn. Voor een provincie met een grote fossiel gedreven economie een serieuze ambitie. Samen met stakeholders heeft de provincie hiervoor een proces opgezet om tot een provinciale strategie te komen. In dit kader heeft de provincie de NMZH gevraagd om voor de uitwerking van enkele thema's die binnen het onderwerp circulaire economie in Zuid-Holland aan de orde zijn, inbreng en ideeën vanuit het Zuid-Hollandse natuur- en milieunetwerk op te halen. Daartoe hebben we een Groene Peiler enquête uitgezet bij vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties over de onderwerpen houtbouw, plastics, voedselverspilling en zonnepanelen.

De resultaten worden betrokken bij de verdere beleidsontwikkeling van circulaire economie in onze provincie. Ook worden ze gebruikt om invulling te geven aan gesprekken met direct belanghebbenden bij circulaire onderwerpen. De enquête heeft tot begin januari 2020 online gestaan en heeft 356 reacties gekregen. De reacties zijn door de NMZH uitvoerig geanalyseerd en in het eindrapport van deze Groene Peiler gepubliceerd.

3.1.3 Maatschappelijke inbreng bij innovatieve projecten en adviescommissies

Op veel plekken in Nederland wordt hard gewerkt aan het ontwikkelen van circulaire bedrijfsconcepten, circulaire aanbestedingen van overheden en het betrekken van kennisinstellingen zoals universiteiten bij grote transitievraagstukken. De circulaire economie als concept gaat al een aantal decennia mee. Toch is er nog geen consensus over hoe de circulaire economie er precies uit komt te zien zowel lokaal, regionaal, nationaal als mondiaal. De Provincie Zuid-Holland is bezig met het vormgeven en vaststellen van het provinciaal circulaire economie programma, waarin zij hun aanpak voor de komende jaren uiteenzetten omtrent het realiseren van een meer circulaire economie. De NMZH heeft de Provincie Zuid-Holland op meerdere momenten input gegeven op belangrijke aandachtspunten die wij zien in het ontwikkelen van een circulaire economie. Ook leverden wij input bij innovatieve projecten en ondersteunden wij subsidie en investeringsaanvragen.

3.1.4 CO2 Smart Use

De NMZH was in 2017 en 2018 nauw betrokken bij de uitvoer van de haalbaarheidsstudie voor het CO_2 Smart Grid, zowel in het kernteam als in de stuurgroep. In deze periode heeft de NMZH ook zelf een aantal expertmeetings georganiseerd waarin professionals en wetenschappers rondom CO_2 opslag en gebruik werden bevraagd over belangrijke aandachtspunten rondom het realiseren van CO_2 Smart Grid.
Deze samenwerking heeft een vervolg gekregen in het project CO2 Smart Use.

'Ook in 2020 werkten de partners samen aan de realisatie van een aantal belangrijke bouwstenen'.

Dez bouwstenen zijn:

- Er is een CCU database aangelegd die verder wordt uitgebouwd. Op basis van een short- en longlist CCU worden interessante cases en koppelingen zichtbaar gemaakt. Ook het klimaatakkoord biedt belangrijke aanknopingspunten.
- Vanuit het project wordt een gezamenlijke lobby gevoerd om CCU hoger op de politiek-bestuurlijke agenda te krijgen. Ook wordt een vergaande samenwerking gezocht met CO_2 Value Europe.
- Parallel aan deze lobby werken partners binnen CO_2 Smart Use aan hun eigen projectontwikkeling (uitrol OCAP netwerk, afvang Tata Steel, AEB Amsterdam en AVR Rotterdam, aanleg CCUS infra Rotterdamse en Amsterdamse regio en de CO_2 afvang AVR Duiven).

CO_2 Smart Use biedt verder een agenderend platform waarop afstemming tussen projecten en over issues plaatsvindt en gezamenlijk willen wij werken aan het versnellen van de valorisatie op toepassing van afgevangen CO_2 als grondstof. De NMZH vertegenwoordigt in het project hierbij tevens de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland.

3.1.5 Servicepunt Circulaire Economie

In Zuid-Holland nemen inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven diverse initiatieven of ontwikkelen innovatieve projecten die een bijdrage (gaan) leveren aan de circulaire economie van Zuid-Holland. In 2020 hebben wij hen de helpende hand geboden door ze te verbinden met andere uitvoerende en relevante partijen. Ook adviseren we de overheden en bedrijven bij het ontwikkelen van circulaire bedrijfsconcepten, circulaire aanbestedingen en inzicht in behoefte van koplopers en de uitwisselen van kennis met kennisinstellingen zoals universiteiten, CE Delft, TNO bij grote transitievraagstukken. Als we de handen ineen slaan, kunnen we grote stappen zetten.

> ***'De transitie naar een veilige en duurzame circulaire economie moet met de hele samenleving worden vormgegeven'.***

De NMZH zoekt dan ook constructieve samenwerking met overheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere maatschappelijke organisaties (Ngo's).
Hiervoor is de website www.servicepunt-circulair.nl in 2020 opgezet. Ook bouwen wij dit platform verder uit als vraagbaak maar ook voor het uitwisselen van interessante voor beelden en producten.

3.1.5 Kansen voor West

De NMZH is lid van het Comité van Toezicht (CvT) 'Kansen voor West' namens de vier Randstad Natuur en Milieufederaties. Kansen voor West is het samenwerkingsverband van de vier Randstad-provincies (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) en de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht). Het beheert een structuurfondsenprogramma, één van de vier in Nederland, en maakt deel uit van de Europese structuurfondsen, met voor een belangrijk deel financiering vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). De eerste programmaperiode draaide van 2007-2013. De tweede programmaperiode loopt van 2014-2020 en is in 2015 operationeel geworden.

Doel is de regionale economische ontwikkeling gericht te versterken. Uitgangspunt daarbij is om dat wat in de vier Randstadprovincies al economisch sterk is, nog verder te versterken door te investeren in innovatie, onderzoek en ontwikkeling, kennisuitwisseling, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, menselijk kapitaal en duurzame energie. Dit gebeurt door het geven van subsidies aan het bedrijfsleven in de regio. In 2020/2021 wordt gewerkt aan het opzetten van het derde programma.

De NMZH heeft in 2020 een bijdrage geleverd in het CvT in het toezicht op de effectiviteit en de kwaliteit van de uitvoering van het programma. Daarbij leggen wij een sterk accent op de mate waarin duurzaamheid is verankerd in het programma en de individuele investerings- en projectaanvragen. Er vinden verspreid over het jaar een aantal vergadering plaats in combinatie met tussentijdse schriftelijke consultaties. Daarnaast worden bedrijven die ondersteuning vanuit het programma hebben gekregen bezocht om kennis te nemen van het uiteindelijk resultaat en met het bedrijf hierover verder in gesprek te komen. In het kader van de coronabeperkingen zijn tot nader orde geen bedrijfsbezoeken mogelijk en is overgegaan tot online presentaties van de projecten en betrokken bedrijven.

3.2 Duurzame Haven

De NMZH heeft in 2020 als maatschappelijk partner een rol gespeeld in de uitvoering van de Havenvisie Rotterdam en het borgen en monitoren van de gemaakte afspraken, waar nodig met verbindingen naar het achterland (Zuidwestelijke Delta en Vlaams-Nederlandse Delta) en andere beleidsopgaven (leefomgevingskwaliteit, klimaat, zoetwater en hoogwater). Daarvoor zal de NMZH zowel haar bilaterale contacten met het Havenbedrijf Rotterdam, gemeente Rotterdam en bedrijven gebruiken, als specifieke overleggen over een duurzame haven, vaak in overleg met ons eigen natuur- en milieunetwerken in de regio Rotterdam.

Daarnaast waren wij in 2020 betrokken bij specifieke overleggen zoals:

3.2.1 Klimaatakkoord Rotterdam

Vanuit de gemeente Rotterdam, het Havenbedrijf en Deltalinqs is gevraagd om deel te nemen aan de totstandkoming van het Rotterdams Klimaatakkoord. Vanuit de NMZH draaien wij mee aan de klimaattafels Haven en Industrie (KCI Rotterdam-Moerdijk) en Schone Energie. Het doel van het Rotterdams Klimaatakkoord is om de doelen uit het Nationaal Klimaatakkoord en de rapportage 'In drie stappen naar een duurzaam industriecluster Rotterdam-Moerdijk in 2050 te vertalen in een praktische uitvoeringsaanpak richting 2030 met de relevante stakeholders. Daarnaast levert de NMZH een inzet om het draagvlak voor de aanpak te vergroten en de uitvoering te verbinden met een participatie opgave richting bedrijfsleven en inwoners. Ook vertalen wij de provinciale inzet naar het Rotterdams Klimaatakkoord. Van de klimaattafel Haven en Industrie zijn wij betrokken bij een aantal innovatieve projecten, zoals H-Vision, Porthos en de 100 Mw Elektrolyser. Voor deze projecten problemen wij ook actief het draagvlak te vergroten. Daarnaast werken wij mee aan de invulling van het Cluster Energie Strategieën (CES), Safehouse Energie Structuren en het Versnellingshuis.

3.2.2 Overleg directie Havenbedrijf Rotterdam en NMZH

In normale jaren vindt enige keren per jaar topoverleg plaats tussen de directies van HbR en NMO's. In verband met de coronapandemie heeft in 2020 maar één overleg plaatsgevonden. De NMZH en HbR coördineren en agenderen namens alle betrokken partijen dit topoverleg.

3.2.3 Kennisuitwisseling Haven Industrieel Cluster (HIC)

Met individuele bedrijven wordt gesproken over ontwikkelingen in de markt en eigen bedrijfsvoering. Ook worden wij door het HbR uitgenodigd voor deelname aan expertmeetings met clusters in het Rotterdams havengebied over toekomstige ontwikkelingen binnen deze clusters in relatie tot de verduurzamingsopgave vanuit de Havenvisie Rotterdam. Waar nodig leveren wij een actieve bijdrage in de vorm van presentaties over relevante thema's en een actieve inbreng in fact finding en mengingsvorming.

3.2.4 Systeemstudie Energie-infrastructuur 2030-2050

De NMZH neemt deel aan de Expertsessies Industrie/Systeem. Dit is een belangrijk onderdeel van het project Systeemstudie Zuid-Holland. Met het Klimaatakkoord is de energietransitie in een versnelling gebracht. We weten ook dat de energietransitie grote gevolgen zal hebben voor de behoefte aan energietransportcapaciteit, maar nog niet concreet waar, wanneer en welke capaciteit gevraagd kan worden. We weten wel dat de verzwaring van bestaande, en/of de aanleg van nieuwe infrastructuur veel tijd, geld en voorbereiding vergt. Het is daarom van groot belang om zo spoedig mogelijk in zicht te krijgen hoe het energiesysteem zich zal, of kan gaan ontwikkelen. Sinds 2019 wordt er op verschillende manieren in Nederland hard gewerkt om hier meer grip op te krijgen. Voorbeelden zijn de Klimaat-neutrale Energiescenario's 2050 voor de landelijke Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 en de Systeemstudie Groningen Drenthe, Systeemstudie Noord-Holland en Systeemstudie Zeeland. Samen met de nationale en regionale netbeheerders en het Havenbedrijf Rotterdam heeft de Provincie Zuid-Holland de opdracht gegeven voor de Systeemstudie Zuid-Holland. Het proces van de studie is vergelijkbaar met deze van andere provincies. De NMZH denkt mee bij het ontwikkelen van een samenhangende verhaallijn voor ieder domein in het totale energiesysteem, resulterend in één 2030 energiescenario en vier 2050 energiescenario's. Dit omvat: het modelleren van deze scenario's en doorrekenen van de infrastructuurimpact. Het mee analyseren van de uitkomsten, het expliciet maken van de impact en benodigdheden en identificeren van oplossingsrichtingen. En uiteindelijk het toegankelijk presenteren van de resultaten en samenwerking voor de systeembenadering van de energietransitie. Eind 2020 is deze studie afgerond.

3.2.5 GGA/MV2 stikstof HIC

Naast de provinciale sectortafel stikstof neemt de NMZH ook mee aan de gebiedsgerichte aanpak voor de Rotterdamse haven. Vanuit deze gebiedstafel wordt gewerkt aan het opstellen van een plan van aanpak voor de gebiedsgerichte aanpak voor MV2 en het Facetplan waarin voor alle economische clusters in de Rotterdamse haven de stikstofinzet is beschreven. Ook zal aandacht besteed gaan worden aan de vergunningverlening in relatie tot de stikstofproblematiek.

3.2.6 Tafel van Borging

Maasvlakte 2 maakt onderdeel uit van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR). Dit project heeft een dubbele doelstelling. Het biedt ruimte voor de economische ontwikkeling van de Rotterdamse haven en vergroot daarnaast de leefbaarheid in de regio Rijnmond. Om te garanderen dat niet alleen in de planvorming, maar ook tijdens de aanleg en daarna het evenwicht tussen economie en leefbaarheid bewaard blijft, is met een brede groep van partijen (Rijk, provincie, gemeente en het maatschappelijk veld van werkgevers - Deltalinqs, VNO-NCW- en Natuur- en Milieuorganisaties) hiervoor in mei 2008 het convenant Visie en Vertrouwen ondertekend. NMZH werkt hierbij samen met Natuurmonumenten, Zuid-Hollands Landschap en Duinbehoud. Sinds 2009 komen bestuurders van de deelnemende partijen twee maal per jaar bij elkaar in de Tafel van Borging. In het najaar worden twee monitoringsrapportages opgeleverd: één van Havenbedrijf Rotterdam en één van de gezamenlijke overheidspartijen. Over de resultaten van deze besprekingen en de monitoringsrapportages wordt periodiek gerapporteerd aan Kabinet en Tweede Kamer. In 2020 zijn twee monitoringsrapportages opgeleverd en zijn de resultaten hiervan met een advies van de Tafel van Borging gerapporteerd aan de Minister van I&W en de Tweede Kamer.

3.2.7 Natuurcompensatie Voordelta

Voor de significante effecten van de aanleg en van het (toekomstig) gebruik van Maasvlakte 2 op Natura2000-gebieden is natuurcompensatie vastgesteld. Deze compensatie bestaat uit een bodembeschermingsgebied met rust- en foerageergebieden in de noordelijke helft van de Voordelta en de aanleg van een duincompensatie ter hoogte van de Delflandse kust (Spanjaards Duin). In 2010 is de aanleg- en realisatiefase van de natuurcompensatiemaatregelen afgerond. De natuurlijke ontwikkeling van het duingebied en de respons van het bodembeschermingsgebied die moet leiden tot de beoogde kwaliteitsverbetering wordt vanaf de realisatie gemonitord om het doelbereik van de eerder gemaakte afspraken te kunnen vaststellen. De onderzoeksresultaten over de periode 2004-2015 geven aan dat de beoogde natuurverbetering niet wordt gehaald. Op een aantal onderdelen is aanvullend onderzoek gepleegd wat eind 2020 samen met de onderzoeksresultaten t/m 2018 wordt uitwerkt. Ook deze resultaten komen beschikbaar, zodat een beter beeld ontstaat over de ontwikkeling in de afgelopen 13 jaar. In 2020 is met alle ondertekenaars van het convenant Visie en Vertrouwen afgesproken om een dialoogproces te starten om tot oplossingen te komen, zodat uiteindelijk toch voldaan kan worden aan deze natuurcompensatie. Uiteindelijk willen de convenantspartijen in de eerste helft van 2021 tot een principeakkoord komen wat daarna concreet moet worden uitgewerkt en door de overheid wordt vastgesteld en uitgevoerd.

3.2.8 Buijtenland van Rhoon

De gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon functioneert nu een goed jaar. Het eerste jaarplan is gemaakt en in uitvoering. Als NMZH hebben wij een rol gespeeld bij de invulling van de adviesraad en hebben wij op verzoek van de voorzitter van de coöperatie een voorzitter voor de Adviesraad voorgedragen, die uiteindelijk door het bestuur van de coöperatie is benoemd. Als NMZH blijven wij de verdere ontwikkeling op afstand volgen en verrichten wij indien nodig op verzoek van de cooperatie hand en spandiensten. Eind 2020 hebben wij het eerste jaarplan geanalyseerd op het behaalde resultaat. Er heeft ook een gesprek plaatsgevonden met de voorzitter van de gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon om de afgelopen twee jaar even te evalueren. Conclusie hiervan is dat er een stevige basis ligt voor de verdere ontwikkeling van het gebied. De eerste resultaten zichtbaar worden van de natuurwaarden zoals die in het streefbeeld zijn opgenomen. Ook de onderlinge samenwerking tussen landbouw en natuur verloopt steeds beter. Als NMZH hebben wij hiervan met grote belangstelling kennisgenomen en vastgesteld dat de inzet van de afgelopen jaren, ook van de NMZH, succesvol is geweest. We blijven ook de komende jaren op meer afstand deze ontwikkeling volgen.

3.2.9 Regionaal Bestuurlijk Overleg Duurzame Dialoog Havenvisie Rotterdam

Vanuit deze dialoog is enige jaren geleden een inventarisatie gemaakt van zaken die overlast geven in de omliggende gemeenten. Denk hierbij aan geluids- en stankoverlast. De partijen die hierbij betrokken zijn hebben de ambitie om hiervoor oplossingen te vinden en die te realiseren. Ook in 2020 is in bestuurlijk verband de balans van de inzet in het afgelopen jaar opgemaakt en gekeken hoe verder voortgang kan worden geboekt om tot oplossingen van nog bestaande problemen te komen.

3.2.10 Benchmark Duurzame Zeehavens

In de zomer van 2019 is het project Benchmark Duurzame Zeehavens van start gegaan. De NMZH heeft hiervoor de samenwerking gezocht met adviesbureau CE Delft. Dit project is gericht op het benchmarken van de vijf grootste Nederlandse zeehavens (waaronder de haven van Rotterdam), enkele grote Europese zeehavens en drie Noord-Amerikaanse zeehavens. In dit project zijn diverse duurzaamheidsindicatoren ontwikkeld waarmee inzicht verkregen is in de duurzame ontwikkeling van de havens over de meest recente jaren (2010-2018). Enkele duurzaamheidsonderwerpen zijn klimaat, hernieuwbare energie, luchtkwaliteit, waterkwaliteit, afvalverwerking, toekomststrategie en de omgang met de omgeving. Door met de dataverzameling voornamelijk gebruik te maken van publiek toegankelijke bronnen is in enkele maanden tijd per haven een goed beeld ontstaan voor wat betreft de voortgang op duurzaamheid. Door de inherente verschillen in de havens is het maken van een absolute vergelijking tussen de havens onderling niet zinvol. De meeste waarde in de benchmark ligt in 1) de gecorrigeerde relatieve vergelijking tussen havens, 2) de ontwikkeling van de duurzaamheidsprestaties van dezelfde haven over de tijd en 3) het identificeren van best practices van havens die eventueel ook in andere havens toegepast kunnen worden.

De resultaten van de benchmark zijn in maart 2020 gepubliceerd, na een grondige validatie met betrokken partijen in binnen en buitenland. In het eindrapport zijn ook aanbevelingen opgenomen voor de zeehavens ter bevordering van de verduurzaming. Daarnaast worden enkele voorstellen gedaan, die een toekomstige herhaling van de benchmark, in samenwerking met de havens, zullen verbeteren wat betreft kwaliteit van de data en de conclusies die hieruit getrokken kunnen worden. De opdrachtgevers (provincie Zuid-Holland, ministeries EZK en IenW) hebben aangegeven deze benchmark met een regelmaat van 2 jaar te willen herhalen om zo de verduurzaming van de zeehavens verder te ondersteunen en aanjagen.

3.3 Duurzame Landbouw, voedseltransitie en boerenlandvogels

Willen we er echt voor zorgen dat de natuur sterk en weerbaar is, dan kunnen we ons niet alleen focussen op maatregelen in de natuurgebieden, maar ook op hoe wij als samenleving omgaan met natuur in al onze activiteiten. Natuur houdt gelukkig niet op bij de grens van een natuurgebied, maar de impact die wij hebben als mensen op diezelfde natuur houdt ook niet op bij die grens.

Vanuit dit perspectief kijken wij ook naar de landbouw in onze provincie. Landbouw heeft een groot aandeel in de ruimtelijke inrichting van onze provincie.

'De agrarische sector heeft een groot deel van ons landschap gevormd en is afhankelijk van haar natuurlijke kwaliteiten.'

Door schaalvergroting en intensivering in de landbouw, kwam er echter steeds meer aandacht voor slechts een paar specifieke elementen uit die natuur die bijdragen aan een hoge productie. Door de focus op slechts enkele gewassen, te hoge aanvoer van fosfaten & nitraten, de inzet van gewasbestrijdingsmiddelen en constante peilverlagingen zijn landschappen met voornamelijk monoculturen ontstaan die te maken hebben met verdroging en hoge uitstoot van broeikasgassen en stikstof. Dit heeft dramatische gevolgen voor de biodiversiteit en het klimaat in de landbouw en in de natuurgebieden.

Ook voor agrariërs is er het nodige veranderd de afgelopen decennia. Waar zij voorheen beheerders waren van het landelijk gebied, de biodiversiteit, en met hun activiteiten zorgdroegen voor onze voedselvoorziening, hebben zij steeds meer last van steeds lagere opbrengsten voor hun producten en een steeds hogere regeldruk. Dit resulteert erin dat steeds meer kleinere agrariërs zich gedwongen voelen om bedrijven die soms als lange tijd in de familie zijn te stoppen.

Voor zowel de natuur als voor de landbouw is dit geen houdbaar model meer. Samen met de agrarische sector moet een transitie naar een natuurinclusieve (extensieve) manier van landbouw worden ingezet waarbij een verbetering moet plaatsvinden van de sociaaleconomische positie van de (kleinschalige) agrarische bedrijven, de bodem en wateren, de biodiversiteit en klimaatverandering. Bijzondere aandacht hebben we voor de voedselketen omdat dit een cruciale schakel is in de transitie naar natuurinclusieve landbouw. We zetten in op het terugdringen van voedselverspilling, voedselverliezen en de consumptie van meer lokaal geproduceerde/ plantaardige/ seizoengebonden producten. Kortom, we zetten ons in voor de korte keten in Zuid-Holland.

3.3.1 Groenste Familie van Zuid-Holland

In 2017 is de NMZH samen met een aantal andere partijen gestart met het POP3 project de Groenste Familie van Zuid-Holland. Door samen te werken en van elkaar te leren wil de Groenste Familie een voedseltransitie via de korte keten bewerkstelligen. Het korte termijn-doel is veel nieuwe klanten en bekendheid werven voor korte ketenpartijen. Het lange termijn doel is een duurzame bijdrage aan de voedseltransitie te leveren door korte keten initiatieven beter te equiperen hun unieke waarden te bepalen en te vermarkten en ze te stimuleren meer samen te werken (community building).

‘De campagne is gebaseerd op vier waarden: een goede prijs voor boeren, lage milieu-impact, duurzame landbouw en de zorg voor natuur en landschap’

Centraal in de campagne staat het online platform www.dekortsteweg.nl waar aanbieders hun verhaal vertellen en een proefpakket presenteren.

Naast een consumentencampagne omvat De Groenste Familie ook een kennisprogramma van workshops voor de korte ketenondernemers. Er is tevens een onderzoek gestart naar ‘impact’ - het ‘bewijzen’ van het onderscheidend vermogen van de korte keten. Als De Groenste Familie objectief hard kan maken dat de korte keten beter is voor het landschap, de biodiversiteit en het milieu, versterkt dat het verhaal.

In 2020 is de campagne gecontinueerd. Dagelijks waren wij via RTV West en RTV Rijnmond met spots op radio en tv. Door de corona pandemie en het vele thuiswerken steeg het aantal klanten voor de meeste korte keten initiatieven in de provincie, met name bij initiatieven die direct aan de consument leverden. Voor die partners die aan de horeca leverden ontstonden weer nieuwe uitdagingen.

De campagne werd meer persoonlijk op de initiatieven gericht – wat voegen zij toe aan de voedselketen en de natuur in Zuid-Holland. Van een aantal initiatieven werden filmpjes gemaakt en er werd een nieuwe commercial ontwikkeld. Bijeenkomsten werden vanwege de maatregelen, maar ook vanwege de grote drukte bij veel aanbieders teruggebracht.

Maarten Bouten (Rechtstreex) en Esther Audier (projectleider) werkten wel door aan het impactframework waarin de impact van keuzes door de producent, leveranciers en consument inzichtelijk werden gemaakt. Via focusgroepen van producten en leveranciers werd er een eerste versie van het impactframework ontwikkeld. Op de website www.dichterbijduurzaam.nl is hier meer informatie over te vinden.

3.3.2 Democratische Landbouw

De Proeftuin Democratische Landbouw is ontstaan op initiatief van Freek van Leeuwen, biologisch melkveehouder in Zoeterwoude. Hij wilde graag in discussie met regionale en nationale natuur- en milieuorganisaties over zijn bedrijfsvoering om te bezien welke maatschappelijke prestaties hij kan leveren, in ruil voor ondersteuning bij de verwaarding van zijn kaas. Het doel van het project is een nieuw verdienmodel te verkennen waarbij bovenwettelijke maatregelen die agrarische ondernemers nemen op het gebied van duurzaamheid, beter beloond worden.

NMZH heeft in 2018 de verduurzamingsstrategie van Kaasboerderij De Vierhuizen inzichtelijk gemaakt en de ambities besproken met de initiatiefnemer. Vervolgens zijn in samenwerking met Wageningen Economic Research meerdere bijeenkomsten met stakeholders (lokaal maatschappelijk betrokken vrijwilligers, klanten en landelijke en regionale organisaties op het gebied van landschap en natuur) georganiseerd.

Met de maatschappelijke organisaties en klanten is gesproken over de keuzes die Freek maakt in zijn bedrijfsvoering. Centraal stonden daarin de vragen of de gesprekspartners de duurzame ambities van De Vierhuizen willen erkennen, in welke vorm dat vertaald kan worden om meerwaarde te creëren en hoe maatschappelijke organisaties inspraak willen hebben in de keuzes die een landbouwbedrijf maakt. In 2019 is een Groene Peiler uitgezet om te peilen wat consumenten belangrijk vinden in de bedrijfsvoering van Kaasboerderij De Vierhuizen. Vervolgens heeft de opbrengst van de gesprekken, bijeenkomsten en de Groene Peiler geresulteerd in een document waarop alle betrokkenen in een slotbijeenkomst begin 2020 konden reageren om tot een vorm van maatschappelijke erkenning en samenwerking te komen.

3.3.3 Herenboeren: kleinschalig en coöperatief

In Zuid-Holland zijn verschillende herenboereninitiatieven ontstaan. Een Herenboerderij is een duurzaam opererend, kleinschalig, coöperatief gemengd bedrijf. Het is ongeveer 20 hectare groot en brengt in beginsel voedsel voort. De Herenboerderij wordt dagelijks gerund door een boer in dienst van de coöperatie. De leden delen de exploitatiekosten van hun boerderij, daarvoor in de plaats krijgen ze wekelijks eten van de eigen Herenboerderij. Een aantal herenboereninitiatieven heeft in 2018 de NMZH om hulp gevraagd bij de verdere ontwikkeling van hun initiatief.

> ***'We geloven in het concept, mede vanwege de waarde om te komen tot een volhoudbaar voedselsysteem'.***

Als NMZH geloven wij in het concept, niet alleen als werkend concept maar ook om de bredere waarden die het concept biedt in het herstellen van de relatie tussen boer en consument en het komen tot een volhoudbaar voedselsysteem. In 2020 hebben we ondersteuning geboden aan Herenboeren Groene Hart en Herenboeren Rotterdam. Er is meegedacht over de fondsenwerving en de zoektocht naar geschikte locaties. Ook onderhouden we contact met Herenboeren Nederland.

3.3.4 Voedselbossen

Er ontstaat de laatste jaren meer en meer aandacht voor voedselbossen. En terecht. Een voedselbos is een vorm van natuurinclusieve landbouw die een bijdrage kan leveren aan zowel de landbouw- als de voedseltransitie. Een voedselbos heeft een positieve impact op de bodem, waardoor CO2 wordt vastgehouden en water beter wordt aan- en afgevoerd. Ook levert een voedselbos een hogere kwaliteit voedsel. Je kunt er ook nog eens heel lang uit oogsten - van februari tot eind november. Tot slot ontstaat er een korte keten. Lokaal eten, voor lokale consumenten, in een systeem dat goed is voor de biodiversiteit.

De NMZH heeft in 2020 de gesprekken met het Voedselbos Benthuizen en de provincie Zuid-Holland voortgezet over het oprichten van een netwerk voedselbossen in Zuid-Holland. Daarnaast is er bij het voedselbos Benthuizen een teammiddag georganiseerd voor het nieuwe team van de NMZH.

3.3.5 Boerenlandvogels

In 2018 ondertekende de NMZH, met de terreinbeherende organisaties, De Groene Motor, BoerenNatuur Zuid-Holland en de Provincie Zuid-Holland het Actieplan Boerenlandvogels. Met dit plan worden tot en met 2027 extra maatregelen doorgevoerd in de fysieke inrichting van het landelijk gebied, verbetering van de monitoring, extra onderzoek uitgevoerd en educatie aan boeren en vrijwilligers voor de boerenlandvogels in de provincie Zuid-Holland. Bij aanvang van het plan is eenmalig een budget van €3,1 miljoen beschikbaar gesteld voor 2019/2020 met daarbij de opdracht voor het nieuwe college van Gedeputeerde Staten (GS) om structureel budget voor het Actieplan voor de daaropvolgende jaren beschikbaar te stellen.

Halverwege 2020 bleek dat er geen budget voor het Actieplan Boerenlandvogels meer is gereserveerd bij de vorming van het nieuwe college. Onder coördinatie van de NMZH hebben de NLO Partners en de NVWK een lobby opgezet richting Provinciale Staten om in ieder geval voor 2021 nog extra budget beschikbaar te stellen. Dit heeft geresulteerd in wederom een eenmalig provinciaal budget van €1,4 miljoen voor 2021, tevens heeft provinciale Staten aandacht gevraagd aan GS om structurele middelen beschikbaar te stellen voor dit staand beleid.

‘Een landschapsbrede visie op het behoud van boerenlandvogels met een aanpak die buiten de grenzen van natuurgebieden gaat, is nodig.’

Naast deze lobby is de NMZH weer toegetreden tot het provinciaal kernteam boerenlandvogels en wordt er gewerkt aan het herstellen van het bestuurlijk overleg ten einde een soepele uitvoering van het Actieplan te organiseren.

3.4 Klimaat & Energie

De opwarming van de aarde tegengaan is een uitdaging op mondiale schaal. In internationaal verband zijn hierover afspraken gemaakt en ook Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd. In 2030 moet de CO2-uitstoot met 49% zijn teruggebracht ten opzichte van 1990 en in 2050 is de ambitie om de CO2-uitstoot met 95% te hebben verminderd. Voor Nederland betekent dat een verregaande transitie van een op fossiele brandstoffen gebaseerde energievoorziening naar een energievoorziening gebaseerd op duurzame energiebronnen. De Natuur en Milieufederaties zijn ondertekenaar van het Energieakkoord uit 2013 en het Nationaal Klimaatakkoord dat in 2019 is afgesloten. De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland speelt een belangrijke rol in de uitwerking van de afspraken op regionaal en lokaal niveau en ontwikkelt zelf ook projecten die in Zuid-Holland een bijdrage leveren in het behalen van de klimaatdoelen.

3.4.1 Valuta voor Veen

In Zuid-Holland bestaat het grondgebied voor ruim 25% uit veengronden die zeer gevoelig zijn voor bodemdaling door veenoxidatie. De bodemdaling wordt met name veroorzaakt doordat het waterpeil in deze gebieden (steeds verder) wordt verlaagd ten behoeve van de landbouw. Door deze ontwatering droogt het veen uit, breekt het af en daalt de bodem. Hierbij komen ook grote hoeveelheden C02 vrij. De totale C02-uitstoot uit de Nederlandse veenweidegebieden is ca. 4 Mton, dat is ongeveer 4% van de totale Nederlandse C02-uitstoot.

'Het goede nieuws is dat de bodemdaling door veenoxidatie vergaand kan worden afgeremd of zelfs helemaal gestopt'.

De Natuur en Milieufederaties hebben de afgelopen jaren in de vorm van het concept 'Valuta voor Veen' een aanpak ontwikkeld om de veenoxidatie in deze gebieden effectief tegen te gaan en de CO2-emissies die hiermee samenhangen terug te dringen. Door vernattingsmaatregelen te nemen in agrarische veenweidegebieden wordt bodemdaling en CO2 uitstoot voorkomen. Deze vermindering van CO2 uitstoot kan worden verkocht in de vorm van CO2-certificaten aan partijen die op vrijwillige basis hun CO2 uitstoot willen compenseren. Zo ontstaat een nieuw verdienmodel waarmee geïnvesteerd kan worden in het tegengaan van bodemdaling en de inkomstenderving van agrariërs kan worden gecompenseerd.
Op 30 juni 2020 werd in de provincie Friesland de 1e transactie van het project Valuta van Veen feestelijk gevierd met tal van genodigden. Ook in Zuid-Holland is hard gewerkt aan de methode.

In 2020 heeft de NMZH binnen de groene Cirkels Kaas en Bodemdaling (GCKB) gewerkt aan verbreding van de methodiek Valuta voor Veen zodat deze ook toepasbaar is met 'peilverhoging door middel van pompgestuurde waterinfiltratie' en op 'klei-op-veengebieden'. De Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK) heeft de methodiekaanpassingen inmiddels goedgekeurd.

Projecten die zijn gestart in 2020
Vooruitlopend op de methodiekuitbreiding zijn 2 locaties in de Alblasserwaard geselecteerd waar reeds gebruik wordt gemaakt van pompgestuurde waterinfiltratie.
In de polder de Nesse in de Krimpenerwaard is een gebied met natuurdoelstelling voor weidevogels geselecteerd om Valuta voor Veen met peilverhoging toe te passen. Hiervoor is nauw samengewerkt met het Zuid Hollands Landschap (de grondeigenaar) en het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard. Eveneens in de Krimpenerwaard is de NMZH de samenwerking aangegaan met de Cranberry Company, een bedrijf in eigendom van Bart Crouwers, dat Cranberries teelt.
In Brandwijk, in de Alblasserwaard is Mattias Verhoef al enkele jaren bezig met het transformeren van zijn traditionele boerderij naar een Biologische boerderij.

In samenwerking met RoyalHaskoningDHV is in 2020 een digitale potentiekaart gemaakt voor de Krimpenerwaard en Alblasserwaard. Met dit digitale hulpmiddel zijn wij nu in staan om vrij nauwkeurig de potentie in deze gebieden wat betreft reductie CO2 uitstoot, bodemdaling en waterhuishouding te berekenen.

3.4.2 van CO_2-bank naar Platform CO2 Neutraal

In 2018 heeft de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) gewerkt aan het (door)ontwikkelen van de CO2 Bank Zuid-Holland. In 2019 is binnen de Natuur en Milieufederaties een gelijksoortig project opgestart om een landelijke Koolstofbank te ontwikkelen met regionale vestigingen. De NMZH heeft zich aangesloten bij deze ontwikkeling en de in Zuid-Holland opgebouwde kennis en ervaring van de afgelopen jaren bij de ontwikkeling van de CO2 Bank Zuid-Holland ingebracht. Uiteindelijk zal toegewerkt worden naar één landelijke Platform CO2 Neutraal met regionale vestigingen.

De verwachting is dat halverwege 2021 de landelijke presentatie kan plaatsvinden en het Platform CO2 Neutraal officieel van start kan gaan. Zo komt een landelijk (transactie)platform beschikbaar waar vraag en aanbod van en naar koolstofcertificaten bij elkaar worden gebracht en van waaruit projectontwikkeling wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. Het platform vloeit voort uit een afspraak die de NMF's met het ministerie van LNV en provincie Utrecht hebben gemaakt in het kader van het project "Nationale Koolstofbank veenweidegebieden".

3.4.3 Windenergie: Convenant Rotterdamse haven

In 2000/2001 werd voor de eerste keer een convenant afgesloten om windenergie in en rond de Rotterdamse haven te stimuleren. De NMZH nam hieraan deel, samen met HbR, RWS, Provincie Zuid-Holland, Gemeente Rotterdam, Deltalinqs en NWEA. Hierdoor werden barrières geslecht en werd veel windvermogen geplaatst. Het doel van 150 MWe werd behaald, maar alleen binnen het havengebied. In 2009 zijn afspraken gemaakt voor een verdubbeling van het vermogen in 2020.
Na evaluatie van het convenant in 2019 is in 2020 aansluiting gezocht bij uitvoering van het Rotterdams Klimaatakkoord breder te kijken naar de mogelijkheden van alle vormen van duurzame energie in de haven en daartoe nader onderzoek te doen.

Tevens is de ontwikkeling van het windpark Maasvlakte 2, op de harde en zachte zeewering aan de Noord-West-kant, in het eindstadium van vergunningverlening gekomen. Begin 2020 is Eneco aangewezen als projectontwikkelaar. Tijdens de ontwikkeling van de plannen, MER en vergunningverlening heeft in 2020 veelvuldig (online) contact plaatsgevonden met een grote groep van lokale, provinciale en landelijke natuur- en milieuorganisaties, waaronder de NMZH. Vooral de impact op vogels rondom de Maasvlakte is intensief besproken, met uitgebreide waarnemingen (radar e.a.) van Bureau Waardenburg. Dit leidt o.a. tot stilstand van de turbines in specifieke, kritische periodes en tot een meerjarig monitoring en evaluatieprogramma. Definitieve vergunningverlening zal in 2021 plaatsvinden.

3.4.4 Convenant realisatie windenergie Rotterdamse regio

In 2012 heeft de NMZH het “Convenant realisatie windenergie stadsregio Rotterdam 2012” getekend. In dit convenant is een gezamenlijke doelstelling om 150MW windenergie in de regio Rijnmond te realiseren. Hiervoor is samen met de betrokken gemeente een uitvoeringsprogramma gemaakt en is de afgelopen jaren gewerkt aan de realisatie. De doelstelling was om in eind 2020 de 150 MW gerealiseerd te hebben. Begin 2019 bleek dat het beoogde doel door allerlei factoren niet in bereik is. De verwachting is dat een deel van de dan nog resterende opgave voor het einde van 2023 kan worden gerealiseerd, maar de meeste locaties pas daarna medio 2025 zullen worden gerealiseerd. Een vertraging van 5 jaar. In 2019 heeft een brede evaluatie plaatsgevonden en zijn de uitkomsten en mogelijke oplossingen hiervoor in verschillende bijeenkomsten besproken. Er zijn aanvullende maatregelen nodig om ‘geen tempo te verliezen’ en de doelstelling van 150 MW ook daadwerkelijk in uiterlijk 2025 te kunnen realiseren.

Vanaf 2020 maakt de NMZH onderdeel uit van het ondersteuningsteam. Dit team ondersteunt programmamanager en de betrokken gemeenten bij de verdere uitvoering en realisatie. Om ook deze afspraken te borgen wordt een ondertekende bijlage toegevoegd aan het convenant. Ook is een goede monitoring opgezet voor het volgen van de realisatie van de afspraken, op deze manier kan beter en tijdig bijsturing en escalatie plaatsvinden.

3.4.5 Regionale Energie Strategie (RES)

De energietransitie zal een grote invloed hebben op de samenleving en het landschap in Zuid-Holland. De NMZH draagt actief bij om met zorg voor natuur en landschap deze energietransitie goed te laten verlopen. Vanuit het Klimaatakkoord is afgesproken dat de uitvoering moet plaatsvinden op regionaal niveau.

Nederland is daarvoor in 30 RES-regio's opgedeeld. Zeven daarvan liggen in Zuid-Holland. Dit zijn de regio's: Rotterdam Den Haag, Drechtsteden, Alblasserwaard, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Holland Rijnland en Midden Holland. Om de doelen te kunnen behalen is het belangrijk om binnen de regio's optimaal samen te werken om te komen tot lokaal breed gedragen energiebeleid en de uitvoering van specifieke maatregelen voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. Ook participatie en communicatie moeten daarbij in de regio's ook een belangrijke rol gaan spelen.

De NMZH draagt actief bij aan alle Zuid-Hollandse RES'en en heeft daarnaast gekozen om binnen de RES'en Holland Rijnland, Midden Holland en Rotterdam-Den Haag een extra inzet te leveren.

'De RES'en zijn voor ons pas geslaagd als voldaan wordt aan vier zaken'

- De ambitieniveaus van alle RES'en ligt hoog genoeg om gezamenlijk de landelijke doelstellingen te halen;
- Het proces om tot de RES'en te komen is participatief ingestoken. Daarnaast is participatie een vast uitgangspunt in het uitvoeringsplan. Het streven naar 50% lokaal eigendom is duidelijk verankerd;
- De RES'en hebben een uitvoeringsplan waarin de gezamenlijke ambities zijn vertaald naar concrete projecten of acties. In het uitvoeringsplan staat duidelijk hoe de monitoring vormgegeven wordt;
- De plannen zijn zorgvuldig ingepast in het Zuid-Hollandse landschap.

Vanuit deze invalshoek heeft de NMZH in 2020 een bedrage geleverd bij de totstandkoming van de RES 1.0. Hierin zijn de zoek- en testgebieden opgenomen voor de opwekking van duurzame energie (zon en wind) die nu verder na vaststelling van de RES 1.0 moeten worden uitgewerkt. Als NMZH hebben wij gekozen om ook in de volgende fase richting RES 2.0 hieraan een bijdrage te blijven leveren.

3.4.5.1 De participatiecoalitie

Om participatie zo goed mogelijk vorm te geven binnen de RES regio's, werken de Natuur en Milieufederaties binnen de Participatiecoalitie samen met Energie Samen, Hier Klimaatbureau, Buurkracht en LSA Bewoners. Vanuit de afspraken in het Klimaatakkoord biedt de Participatiecoalitie tot 2022 een ondersteuningsprogramma voor participatie en communicatie. De vervolg aanpak richting RES 2.0 is alleen succesvol als er breed maatschappelijke draagvlak wordt gecreëerd en participatie integraal onderdeel uitmaakt van de aanpak en actief wordt georganiseerd. In 2020 is dit nog niet goed van de grond gekomen in Zuid-Holland. Niet alleen om weerstand te voorkomen, maar ook om participatie, eigenaarschap en samenwerking binnen de RES regio's los te trekken. Hierdoor komt de transitie pas echt van de grond. Het zijn immers de effecten van de acties van iedereen samen die de mate van succes bepalen voor de uitvoering. In 2021 zet de NMZH in op een betere participatie en communicatie in de 7 Zuid-Hollandse RES regio's.

3.4.5.2 Tools en hulpmiddelen

Ook in 2020 hebben veel inwoners van Zuid-Holland ons benaderd voor meer informatie over het RES proces in hun regio. Deze inwoners zijn voornamelijk op zoek naar hulpmiddelen, ladders en afwegingskaders om zelf tot een eigen beoordeling te kunnen komen rond studies en voor genomen plannen in de concept RES en daarna in de RES 1.0. Wij geven deze inwoners graag handelingsperspectief en hebben hiervoor de volgende hulpmiddelen ontwikkeld:

- Checklist wind op land;
- De constructieve zonneladder;
- Checklist natuurbelangen grondgebonden zonneparken;
- Schrijftool voor een goede warmtevisie;
- Handreiking Wind- en Zonneparken realiseren samen met inwoners;
- 50% eigendom lokale omgeving;
- Burgerbeweging over grootschalige energie opwek op land;
- Duurzame energie voor iedereen;
- Publicatie Transitievisie warmte in de praktijk;
- RES en Natuur en Landschap;
- Acceptatie en participatie windenergie op land.

Vanuit de NMZH is in 2020 een bijdrage geleverd bij het opstellen van de tool “RES en Natuur en Landschap.

3.4.6 Aardgasvrije wijken

In het Klimaatakkoord wordt 'de Wijkaanpak' genoemd als belangrijk element om energiebesparing in Nederland grote stappen verder te brengen. Het idee achter deze aanpak is dat een wijk een haalbare schaalgrootte vormt voor zowel technische oplossingen voor duurzame warmte en stroom, als voor het betrekken en activeren van bewoners. Ook in Zuid-Holland wordt op dit schaal niveau gekeken naar het aardgasvrij maken en de omschakeling naar andere energiedragers en aanvullende maatregelen als energiebesparing. In 2020 hebben wij met Energie Samen, verschillende bewonersinitiatieven en gemeenten gesproken over onze inzet bij dit onderdeel van het Klimaatakkoord. Bij een aantal initiatieven liggen ambities en kansen om aan de slag te gaan met aardgasvrije wijken. In de regio Rotterdam-Den Haag zijn de gemeenten Vlaardingen (Holy Zuid) en Schiedam (Groenoord) al bezig met voorstellen om deze wijken aardgasvrij te maken. Hier ligt ook een directe aanleiding omdat Warmtelinq bezig is om langs deze wijken de infrastructuur aan te leggen voor het transport van warmte van de Rotterdamse haven naar de glastuinbouw in het Westland.

In 2020 hebben wij over onze inzet bij deze projecten gesproken met de verantwoordelijke wethouders van de gemeenten Schiedam en Vlaardingen. Dit heeft er toe geleid dat de NMZH is deel gaan nemen aan de gemeentelijke projectgroep voor de wijk Groenoord. Een tegenvaller voor dit project was wel dat BZK de subsidieaanvraag eind 2020 voor dit project heeft afgewezen. De aanpak in de wijk Holy Zuid is nog niet zover als in Schiedam.

Algemeen beeld in Zuid-Holland is dat gemeenten nog erg druk zijn met de beleidskant, zoals het ontwikkelen van de warmtetransitievisie, maar vaak nog niet bezig op het wijkuitvoeringsniveau waarop initiatieven zouden willen en kunnen aanhaken. Om meer zicht te krijgen op de feitelijke situatie bij de Zuid-Hollandse gemeenten is hiervoor in 2020 een enquête uitgezet. Op basis van dit inzicht willen wij in 2021 een inzet ontwikkelen op warmte en aardgasvrij voor de komende jaren.

3.4.7 Klimaatadaptatie

Vanaf 2006 werkt de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers aan het uitdiepen van mogelijkheden om de natuur te benutten bij het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. De Natuur en Milieufederaties maken deel uit van deze coalitie. In de periode tot 2019 zijn verspreid door Nederland 20 klimaatbuffers ontwikkeld, hiervan zijn er 7 in Zuid-Holland gerealiseerd. Daarnaast zijn een paar grote klimaatbuffers bij de Biesbosch en de Hoeksche Waard (van Kreek tot Kraan) in 2019 verder uitgewerkt tot een schetsontwerp en voor het project 'van Kreek tot Kraan' in een concreet projectplan, waarvoor weer een beroep gedaan gaat worden op financiering hiervan via de Nationale Postcode Loterij en anderen fondsen. Eind 2019 hebben wij op basis van de uitkomsten van de gemeentelijke Klimaat Stresstesten ook samen met onze achterban, overheden en inwoners zowel in het stedelijk gebied en in de randen van de stad als in het landelijk gebied voorstellen ontwikkeld voor klimaatbuffers en vormen van klimaatadaptatie.

> ***'Klimaatbuffers zijn gebieden waar natuurlijke processen ruimte krijgen en meegroeien met klimaatverandering'.***

Een veranderend klimaat zorgt voor veel overlast en kan veel schade aanrichten in onze steden en dorpen. Zo ontstaat wateroverlast door extreme buien of een te hoge grondwaterstand. Door te lage grondwaterstanden en droogte is er kans op funderingsschade en bodemdaling. Ook een hittegolf heeft nadelige effecten in een stad voor zowel de mens als de natuur. Eind 2020 zijn wij in overleg met de provincie Zuid-Holland om weer tot nieuwe en realiseerbare klimaatbuffers te komen voor 2020 en verder. Daarnaast zijn eind 2020 twee stageopdrachten uitgezet om gericht te zoeken naar mogelijkheden voor nieuwe klimaatbuffers in Zuid-Holland.

3.4.8 Rotterdams Klimaatakkoord

Vanuit de gemeente Rotterdam, het Havenbedrijf en Deltalinqs is gevraagd om deel te nemen aan de totstandkoming van het Rotterdams Klimaatakkoord. Sinds 2019 is de NMZH deelnemer van de Rotterdamse klimaattafels Haven en Industrie en Schone Energie. Voor de tafel Schone Energie ligt er nu een routeplan voor de duurzame energieopwekking in en rond Rotterdam. Deze is verbonden met de uitwerkingen in het kader van de regionale energiestrategie voor Rotterdam en Den Haag en de twee windconvenanten (Regio Rijnmond en het Havengebied). Het doel van de klimaattafel Haven en Industrie is om de doelen uit het Nationaal Klimaatakkoord en de rapportage 'In drie stappen naar een duurzaam industriecluster Rotterdam-Moerdijk in 2050' te vertalen in een praktische uitvoeringsaanpak richting 2030 met de relevante stakeholders. In 2020 heeft de NMZH hieraan een verdere bijdrage geleverd en voornamelijk ingezet om het draagvlak voor de aanpak te vergroten en de uitvoering te verbinden met een participatieopgave richting bedrijfsleven en inwoners. Ook blijven wij de provinciale inzet vertalen naar het Rotterdams Klimaatakkoord.

3.4.9 Investeren in transitie

Vanuit het klimaatakkoord krijgen wij de klimaatopgave voor Zuid-Holland steeds beter in beeld. De ontwikkelingsrichting is duidelijk, maar de onzekerheden voor de verschillende economische sectoren en individuele bedrijven is nog erg groot. Het klimaatdoel vraagt om een forse uitstootdaling van broeikasgassen. Van 221 megaton in 1990 naar 113 megaton in 2030. Dit betekent dat de elektriciteitssector de uitstoot tot 2030 met 77% moet reduceren, de industrie met 37%, gebouwde omgeving met 33%, transport met 28% en de landbouw met 11%. Een forse opgave die grote investeringen vanuit de overheid en bedrijfsleven zal vergen. De Nederlandse economie opereert bij uitstek in een internationaal speelveld. De concurrentiepositie is daarom cruciaal bij deze investeringsopgaven.

> ***'Hoe kan de overheid de beschikbare middelen zo richten dat de klimaat-opgave en het vergroenen van de economie elkaar gaan versterken?'***

Door sneller stappen te zetten in de energietransitie kan Nederland voorop lopen en de inzet naar een circulaire economie versnellen. Veel bedrijven in Zuid-Holland zullen hiervoor de nodige investeringen moeten doen. Naast de inzet van eigen middelen wordt ook een beroep gedaan op nationale en internationale investeringsfondsen en subsidieregelingen. Bij dit soort aanvragen wordt naast de feitelijke beoordeling van de aanvraag ook gekeken naar impact op natuur en milieu en de bijdrage die de investering levert in de transitie naar een circulaire economie.

Steeds vaker wordt de NMZH gevraagd om een letter of support af te geven om de aanvraag maatschappelijk te ondersteunen. Vanuit onze doelstelling vinden wij het belangrijk om bedrijven in hun opgaven te ondersteunen. Op basis van een globale beoordeling van de plannen en reflectie op onze maatschappelijke doelstelling en de klimaatopgave heeft de NMZH in 2020 deze bedrijven kunnen ondersteunen bij het zoeken naar financiering voor de benodigde investeringen door het afgegeven van een letter of support. Hierdoor kunnen wij meer gaan betekenen voor deze bedrijven bij hun transitie-opgaven.

3.4.10 Vergunningverlening en handhaving

De industrie in Zuid-Holland en in het bijzonder in de Rotterdamse haven die voor hun productie afhankelijk is van grote installaties plant vaak jaren vooruit het groot onderhoud. Dat kan dan in een kritisch en complex proces van een Turnaround en - of Stops worden uitgevoerd. Vaak zit een groot aantal jaren (5-7 jaar) tussen de start van de planning, het daadwerkelijke groot onderhoud en het plegen van vervangingsinvesteringen.

Voor het kunnen behalen van de klimaatdoelen van Parijs, vertaald in het Nationaal Klimaatakkoord is het belangrijk dat tijdig de juiste investeringen worden gedaan om ook een effectieve en tijdige bijdrage te kunnen leveren aan het halen van deze klimaatdoelen. Er wordt nu toegewerkt naar afspraken over de doelen die in 2030 moeten worden gehaald. Het is dus zaak dat bij dit soort type groot onderhoud en vervangingsinvesteringen deze inzet nu wordt meegenomen. Bedrijven gaan uit van de vereisten in afgegeven vergunningen en de huidige wet- en regelgeving. Het zal nog wel enige tijd duren voor het klimaatakkoord ook zijn vertaling gaat krijgen in wet- en regelgeving en vergunningverlening.

Ook in 2020 volgde de NMZH de vergunningverlening in de Rotterdamse haven en zijn wij in gesprek gegaan met bedrijven wanneer wij signaleren dat onderhoud of vervangingsinvestering niet afdoende inspelen op de gewenste CO_2 reductie en de transitieopgave. Sinds 2020 is daar ook de stikstofproblematiek bijgekomen. Vooral bedrijven die tot vernieuwing- en uitbreidingsinvesteringen willen komen, krijgen hiermee te maken. Als NMZH komen wij in gesprek met deze bedrijven en kijken wij mee om tot duurzame oplossingen te komen.

3.4.11 Nacht van de Nacht

Nederland is een van meest verlichte landen ter wereld. Jaarlijks worden miljoenen euro's verspild door inefficiente verlichting. Belangrijke bronnen van lichthinder zijn glastuinbouw, sportveldverlichting, terreinverlichting, sierverlichting, skybeamers en reclameverlichting. Niet alleen mensen hebben last van teveel licht. Ook voor dieren en planten is het belangrijk dat de nachten duister blijven.

Om de schoonheid van de nacht te benadrukken en aandacht te vragen voor de gevolgen van lichthinder, organiseren de Natuur- en Milieufederaties jaarlijks de Nacht van de Nacht. Op zaterdag 24 oktober 2020 vond de 16e Nacht van de Nacht plaats. Dit jaar door de coronapandemie anders dan anders. Ook was, zoals gebruikelijk weer op honderden plekken, het licht gedoofd om aandacht te vragen voor lichthinder.

In de maanden vooraf maakten vrijwilligers 1.327 foto's van bedrijven in de nacht verspreid door heel Nederland. Maar liefst 72% van de bedrijven had onnodige verlichting branden. Dit was een van de redenen om ook een meldpunt voor lichthinder te lanceren, www.maghetlichtuit.nl.

In Zuid-Holland bleven opvallend veel overheidsgebouwen de hele nacht door hel verlicht. Ministeries, Hoge Raad, Provinciehuis en vele anderen. Uiteindelijk hebben wij naar de eigenaren van deze gebouwen een brief gestuurd met de foto's en het verzoek om de verlichting in de nacht te doven.

Sinds de eerste Nacht van de Nacht in 2004 zijn veel concrete successen geboekt. Zo zijn honderden bedrijven en gemeenten overgegaan op duurzame verlichting. In beleidsplannen van gemeenten is de visie overgenomen:

"Donker waar het kan en licht waar het moet".

En uit recent onderzoek blijkt dat de eerste gemeenten in Nederland na honderd jaar langzaam donkerder worden.

3.5 Natuur & Landschap

Ondanks de verstedelijking heeft onze provincie nog veel bijzondere natuur en mooie landschappen. Maar de natuur en de biodiversiteit staan onder druk. En daarmee het welzijn van de bewoners. De NMZH zet zich in voor een natuurinclusief Zuid-Holland, waar de landbouw aansluit op de bestaande natuur, waar ruimtelijke plannen rekening houden met landschappelijke waarden, waar rust en stilte te vinden zijn. Voor een gezonde leefomgeving, waar planten en dieren worden beschermd, in natuurgebieden maar ook in steden en dorpen.

3.5.1 Natuur- en Landschapsoverleg (NLO)

De NMZH werkt met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, het Zuid-Hollands Landschap, Dunea en IVN samen in het Natuur- en Landschapsoverleg (NLO). Het doel hiervan is onderlinge afstemming van de activiteiten op provinciaal niveau en waar mogelijk het samen optrekken in de provinciale belangenbehartiging. De NMZH heeft hierbij een centrale regierol en organiseert daartoe onder andere vier keer per jaar een overleg tussen de directeuren van de organisaties.

3.5.1.1 PAS en Stikstof

In 2020 heeft de NMZH diverse overleggen georganiseerd in de aanloop naar de start van de provinciale sectortafel Stikstof. De NMZH heeft een tweetal notities opgesteld over de ontwikkeling van natuurcompensatie en bufferzones in Zuid-Holland en het beter betrekken van de burger bij het stikstofbeleid. Er heeft een brede lobby plaatsgevonden om het natuurbelang goed mee te nemen in de ontwikkeling van het nieuwe stikstofbeleid. Er heeft afstemming plaatsgevonden over de NLO inzet bij het te ontwikkelen programma Natuur spoor 1 en spoor 2 en de boerenaanpak Nieuwkoop. Ook zijn afspraken gemaakt welke NLO partner deel neemt aan de verschillende gebiedsgerichte aanpakken in Zuid-Holland. De werklast kan zo beter worden verdeeld om doublures te voorkomen. De NMZH neemt vanuit deze afspraken deel aan de gebiedsgericht aanpak voor de Biesbosch en de Rotterdamse haven.

3.5.1.2 Natuureducatie en beleving

In 2020 is bij het Ministerie van LNV meer aandacht gevraagd voor natuureducatie en –beleving in relatie tot het nieuwe stikstofbeleid. De NMZH heeft samen met IVN het document Burger en stikstof opgesteld wat nu verder binnen LNV wordt uitgewerkt tot een gezamenlijke aanpak. Ook heeft de NMZH in 2020 meer aandacht gevraagd voor de programma's van IVN en de Groene Motor bij de provincie Zuid-Holland.

3.5.1.2 A4 Midden Delfland

In 2020 heeft afstemming binnen NLO plaatsgevonden rond de verbreding van de A4 Midden Delfland. Ook is hierover nauw contact geweest met de Batavier en de omliggende gemeenten, in het bijzonder met de gemeente Schiedam. Vanuit de NMZH is uiteindelijk een zienswijze ingediend over de voorgestelde verbreding.

3.5.1.3 Kustpact

In 2020 moest opnieuw meer aandacht gegeven worden aan de bescherming van de kust. Naast afstemming met de kustpartners is regelmatig overleg geweest met de provinciale coördinatoren. Brouwerseiland kwam ondanks eerdere gerechtelijke uitspraken en gemeenteraadsuitspraken om de plannen niet door te zetten weer hoog op de politiek-bestuurlijke agenda. Onze collega's van de ZMF coördineerde een gezamenlijk actie tegen deze ongewenste projectontwikkeling die door ons is ondersteund. Uiteindelijk weigert de provincie Zeeland om een Natuurwetvergunning af te geven en heeft de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland de plannen wederom afgewezen. Vanwege deze ontwikkelingen hebben wij een brandbrief geschreven aan de Minister van BZK om gemeenten en provincies nogmaals te wijzen op de afspraken in het Kustpact. Daarnaast heeft de NMZH de bezwaarprocedure tegen het opnieuw plaatsen van de strandhuisjes bij Kijkduin gecoördineerd.

3.5.1.4 Provinciaal Omgevingsbeleid en Gemeentelijke omgevingsvisies

In het kader van de herziening van de provinciale omgevingsverordening heeft de NMZH samen met de NLO partners een zienswijze ingediend. Daarnaast heeft de NMZH in afstemming met het Rotterdams Milieucentrum deelgenomen aan de gebiedstafel voor de omgevingsvisie Rotterdam.

Eind 2020 heeft de gebiedstafel een gezamenlijk advies opgesteld met aanbeveling voor het omgevingsbeleid. Ook heeft de NMZH samen met de NLO partners een zienswijze ingediend op NRD voor de omgevingsvisie Rotterdam.

3.5.1.5 Water

In 2020 heeft de NMZH samen met de NLO partners overleg gevoerd met alle geborgde zetels natuur in de Zuid-Hollandse waterschappen. Onderwerpen die hierbij centraal stonden zijn het realiseren van nieuwe natuurlijke klimaatbuffers, het verbeteren van de biodiversiteit en het project van Kreek tot Kraan in de Hoeksche Waard.

Gezien de opeenvolgende bestuurs- en directiewisselingen bij het Waterschap Hollandse Delta hebben wij ook uitgebreid kennisgemaakt met de nieuwe Dijkgraaf Jan Bonjer en Hoogheemraad Johan van Driel Waterschap Hollandse Delta en onze gezamenlijk agenda in de Zuidwestelijke Delta besproken. De NMZH heeft ook deelgenomen aan het bestuurlijk overleg tussen de natuurorganisaties en het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Onze jarenlange Waterambassadeur Nico de Rooij heeft besloten om per 1-1-2021 zijn taken bij de NMZH neer te leggen. Nico heeft dit werk jarenlang als vrijwilliger gedaan. Wij zijn hem daarvoor grote dank verschuldigd.

3.5.1.5 Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten

De NMZH heeft samen met de NLO partners regelmatig overleg met Statenleden over diverse onderwerpen op het gebied van natuur en landschap. Wederzijdse kennisuitwisseling staat centraal. Ook vragen wij daarbij aandacht voor natuurontwikkeling en bescherming en natuureducatie en natuurbeleving. Na de vorming van het huidige college van GS bleek dat veel minder geld beschikbaar was voor natuur en landschap in deze collegeperiode. Gezamenlijk met de NLO partners hebben wij een analyse gemaakt van de begrotingspost natuur en de beschikbare middelen voor afgesproken investeringen. Dit heeft geresulteerd in de notitie: 'Meer rendement door betere samenwerking'. Met als resultaat dat in de voorjaarsnota meer concrete doelen voor de natuurontwikkeling zijn opgenomen en hiervoor middelen beschikbaar zijn gesteld.

In 2020 is verder gewerkt aan het gegeven dat voor structurele uitgaven ook structurele middelen (o.a. voor het actieplan Boerenlandvogels) moeten worden opgenomen in de provinciale begroting. In de aanloop naar de voorjaarsnota zal dit verder worden besproken. Met de pas gekozen Statenleden is begin 2020 een bezoek gebracht aan de Ackerdijkse Plassen. Periodiek vindt ook informeel bestuurlijk overleg plaats met de gedeputeerden Berend Potjer, Anne Koning, Adrie Bom-Lemstra en Jeanette Baljeu.

Voor de uitwerking van het provinciale Programma Natuur zijn enkele bijeenkomsten georganiseerd, waaronder één live (locatie Natuurmonumenten Ackerdijk) en diverse digitale sessies. De provincie werkt nauw samen met de natuur- en landbouworganisaties om hier verder gezamenlijk invulling aan te geven en uiteindelijk dit als Programma Natuur aan te bieden bij het Ministerie van LNV.

3.5.2 Faunabeheer

Dieren zijn kwetsbaar en hebben onze bescherming nodig. Die wordt hun vanuit de overheid echter niet altijd geboden. Vaak geeft de provincie Zuid-Holland veel te algemene ontheffingen om dieren af te schieten, soms zelfs in strijd met de regels voor natuurbescherming. Vooral vogels zijn hiervan vaak de dupe. Samen met 40 andere natuurorganisaties hebben wij ook in 2020 gewerkt aan het verbeteren van de Zuid-Hollandse fauna en een hierop afgestemd faunabeheer.

Dit gaat nog niet goed omdat de Faunabeheereenheid naar onze mening niet goed functioneert en grote achterstanden heeft in het actualiseren en opstellen van faunabeheerplannen. Samen met een groot aantal aangesloten organisaties voeren wij met regelmaat juridische procedures tegen te ruime of onterecht verleende ontheffingen, met als doel een beter beleid af te dwingen bij de Faunabeheereenheid, provincie Zuid-Holland en Omgevingsdienst Haaglanden

3.5.2.1 Smient

In 2020 vond het vervolg plaats van onze eerder gestarte beroepsprocedure tegen de goedkeuring van het faunabeheerplan smient. We hebben hierbij, naast de samenwerking met onze aangesloten organisaties, ook nauw samengewerkt met Vogelbescherming Nederland. Eind 2019 heeft de rechtbank uitspraak gedaan en onze beroepen gegrond verklaard, waardoor geen smienten meer geschoten mogen worden. De Provincie Zuid-Holland en de Faunabeheereenheid zijn echter tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan bij de Raad van State. In hoger beroep hebben de NMZH en Vogelbescherming Nederland mede namens een groot aantal lokale natuurorganisaties schriftelijk aan de Raad van State uitgelegd, waarom smienten bescherming verdienen en de uitspraak van de rechter dus in stand moet blijven.

Naar aanleiding van het hoger beroep van de Provincie Zuid-Holland en de Faunabeheereenheid heeft op 27 oktober 2020 de zitting plaatsgevonden bij de Raad van State. In januari 2021 heeft de Raad van State het hoger beroep ongegrond verklaard en ons gelijk gegeven. De Smient verdient ook in Zuid-Holland een betere bescherming. Naar aanleiding van deze uitspraak zullen wij in 2021 aandringen om het beleid voor het faunabeheer verder aan te passen.

3.5.2.2 Ree

Voor de instandhouding van de ree hebben we een zienswijze ingediend over de aanvraag voor ontheffing op de Wet natuurbescherming – beheer en schadebestrijding van de Faunabeheer Eenheid Zuid-Holland. Vooral de alternatieven voor afschot, voor het vergroten van de verkeersveiligheid en de effectiviteit hiervan is onvoldoende onderbouwd en wordt ook door ons betwijfeld. Zoals bij bijna alle faunabeheerplannen is de schadedreiging voor gewassen onvoldoende onderbouwd. Ook het gebruik van het geweer na zonsondergang en voor zonsopkomst betekent ook een onevenredige verstoring voor de fauna in de natuurgebieden. De zienswijze is mede namens Stichting Duinbehoud, KNNV afdeling Delfland, Natuur en Vogelwacht Rotta, Natuur- en Vogelwacht "De Alblasserwaard", Natuur en Milieu Pijnacker, Stichting Heemtuin Goudse Hout, Natuurvereniging Hollandse Delta, Natuurvereniging Eiland IJsselmonde, Hoeksche Waard Landschap ingediend.

3.5.3 Natuurlijke klimaatbuffer: ambassadeurs

De Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers (CNK) bestaat uit acht natuurorganisaties en wil de inzet van natuur als oplossing voor het aanpassen aan klimaatverandering stimuleren. Klimaatbuffers zijn gebieden waar natuurlijke processen de ruimte krijgen. Hierdoor groeien ze mee met klimaatverandering, waar mens en natuur van profiteren. Omdat er vanaf 2020 op regionaal niveau dialogen plaatsvinden over klimaatadaptatie, ligt daar een kans om het belang van natuurlijke klimaatbuffers onder de aandacht te brengen.

De CNK heeft de Natuur en Milieufederaties gevraagd om vrijwilligers te werven en te instrueren zodat zij in deze regionale processen als ambassadeur voor natuurlijke klimaatbuffers kunnen deelnemen. Het project Natuurlijke Klimaatbuffers is in 2020 verder opgezet inclusief het werven van ambassadeurs. Voor Zuid-Holland zijn er vijf Klimaatbufferambassadeurs geworven, ieder met een andere achtergrond en kennis in huis. In 2020 hebben er 5 bijeenkomsten plaats gevonden met de Zuid-Hollandse Klimaatbufferambassadeurs en heeft er één landelijke bijeenkomst plaats gevonden.

3.5.4 Deltaplan Biodiversiteit

Vanaf 2018 zijn de Natuur en Milieufederaties betrokken bij de totstandkoming van het Deltaplan Biodiversiteit. Naast verschillende activiteiten is in 2020 ook een landelijke subsidieregeling opengesteld voor provinciale innovatieprojecten gericht op biodiversiteitsherstel. In het kader hiervan hebben drie Zuid-Hollandse projecten een financiële bijdrage gekregen:

- Kilometers bloemrijke oevers, Zuid-Holland: Project Kilometers bloemrijke oevers zet zich o.a. in voor drie te versterken verbindingen in het Groene Cirkel Bijenlandschap, kilometers bloemrijke oevers, samenwerking tussen boeren, burgers en bedrijven, en bewustwording van het belang van bloemrijke gebieden.
- Hoeksche Waard Zoemt, Zuid-Holland: In project Hoeksche Waard Zoemt wordt biodiversiteitsherstel gerealiseerd door een netwerk van ecologisch beheerde bermen, oevers, akkerranden en dijktaluds dat de natuurgebieden en de dorpen en buurtschappen in de Hoeksche Waard met elkaar verbindt en als groene vingers doordringt in het bebouwde gebied.
- Patrijs in het Bentwoud, Zuid-Holland: Project Patrijs in het Bentwoud wil een toename van de patrijzenstand realiseren, gekoppeld aan een toename van de biodiversiteit in het gebied.

'In 2020 is de NMZH actief op zoek gegaan naar verdienmodellen voor biodivers ondernemen'

Daarbij hoort ook het ontwikkelen en delen van kennis over biodiversiteit en hoe je die kunt meten. Ook zoeken we per gebied lokale samenwerking met diverse grondgebruikers om de biodiversiteit in de landbouw en de openbare groene ruimte te bevorderen. Hier ligt voor de NMZH een belangrijke verbinding met ons projecten Valuta voor Veen en de ambitie om ook Ecocredits te gaan ontwikkelen.

3.5.5 Plan Boom: 10 miljoen extra bomen

Plan Boom is een initiatief van de Natuur en Milieufederaties. Met Plan Boom willen we in vier jaar tijd 10 miljoen extra bomen planten in Nederland. Hiermee verkleinen we onze CO2-uitstoot en wordt onze leefomgeving mooier, groener, frisser en gezonder. Bomen nemen CO2 op, zijn van groot belang bij de bestrijding van hittestress, brengen schaduw en verkoeling en houden water vast in droge tijden. Daarbij versterken ze de veerkracht van de natuur en de biodiversiteit, zodat de natuur de effecten van klimaatverandering beter kan opvangen.

Plan Boom richt zich op het faciliteren van initiatieven, het vinden van locaties en het organiseren van de vrijwilligers die de bomen gaan planten. Onder faciliteren valt ook het vinden van de financiering voor het plantgoed bij bedrijven of overheden. En er is ook een eigen crowdfunding-campagne in de maak in het kader van Plan Boom. In 2020 heeft de NMZH eerste gesprekken gevoerd met De Groene Motor, Het Rotterdams Milieucentrum en Duurzaam Den Haag voor een gezamenlijke aanpak in Zuid-Holland. Ook hebben we actief bijgedragen aan het opstellen van de bossen- en bomenstrategie van de Provincie Zuid-Holland.

3.5.6 Groene Peiler Gezond en Veilig

De Groene Peiler is het online opiniepanel van de NMZH. Het is voor iedereen mogelijk om hier lid van te worden. In de praktijk zijn de leden vooral mensen die affiniteit hebben met de doelstellingen van de NMZH of mensen die actief zijn binnen de organisaties die zijn aangesloten bij ons netwerk. Het panel krijgt enkele keren per jaar een uitnodiging om deel te nemen aan een korte online enquête (invultijd tien tot vijftien minuten). In 2020 is de Groene Peiler Gezond en Veilig georganiseerd in samenwerking met de provincie Zuid-Holland.

Om burgers beter te kunnen gaan betrekken in het verbeteren van de maatschappelijke gezondheid is meer inzicht nodig in de ideeën en gedachten die over het onderwerp ‘Gezond& Veilig’ leven in Zuid-Holland. Het doel van deze Groene Peiler is vooral gericht op het, aan de hand van de vier provinciale transitieagenda’s, raadplegen van het natuur- en milieunetwerk van de NMZH als input bij de verdere ontwikkeling en versterking van deze provinciale beleidsdoelen.

3.6 Verkeer & Vervoer

Bij besluitvorming rondom verkeer, vervoer en infrastructuur worden de belangen van klimaat, milieu en natuur niet vanzelfsprekend volwaardig betrokken bij de besluitvorming. De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland denkt mee over concrete maatregelen en oplossingen om CO_2-uitstoot, luchtverontreiniging, geluidhinder en aantasting van landschap en natuur sterk te beperken.

3.6.1 CRO Rotterdam The Hague Airport (RTHA)

De NMZH is sinds 2014 lid van de Commissie Regionaal Overleg luchthaven Rotterdam (CRO). De CRO heeft tot taak om - via overleg tussen diverse betrokkenen - het gebruik van de luchthaven te bevorderen op een wijze die zoveel mogelijk recht doet aan de belangen van die betrokkenen. Via deelname aan de CRO RTHA behartigt de NMZH de belangen van de leefomgeving. In 2020 heeft de NMZH deelgenomen aan de reguliere vergaderingen van de CRO die ieder kwartaal plaatsvinden.

De directie van RTHA heeft de NMZH ook gevraagd mee te denken met de verduurzaming van de luchthaven. In dit kader heeft de NMZH in 2020 ook een aantal keren overleg gevoerd met de directie en projectleider. De NMZH heeft een reflectie gegeven op de voorgenomen plannen. Afgesproken is dat de NMZH periodiek betrokken blijven bij de uitvoering van de verduurzamingsplannen.

In 2020 heeft Roxy Zandwijk als stagiaire het rapport 'Vogelaanvaringen de invloed van vliegverkeer op vogelpopulaties' opgesteld. Dit rapport en het faunabeheer voor RTHA zijn besproken. De directie van RTHA heeft uitgesproken om op basis hiervan het faunabeheer te gaan verbeteren.

3.6.1.1 Participatie traject Luchthavenbesluit (LHB)

RTHA heeft in 2020 een omgevingsproces rondom de aanvraag van een nieuw Luchthavenbesluit (LHB) opgezet. De luchthaven wil dit traject benutten om het gesprek aan te gaan over de positie van de luchthaven in de regio. RTHA streeft daarbij naar een toekomstbeeld waarin alle betrokken partijen zich kunnen vinden. Het participatietraject is een initiatief van Rotterdam The Hague Airport. De gemeenten Rotterdam, Lansingerland en Schiedam, de Provincie Zuid Holland en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onderschrijven het belang van dit participatie traject.

In de eerste fase lag de nadruk op het verkrijgen van een goed beeld rondom betrokken partijen, de verschillende belangen en bestaande vragen/ onduidelijkheden. Hierover zijn we als NMZH al in gesprek gegaan en hebben diverse omgevingsbelangen naar voren gebracht.

4 Verantwoording Raad van Toezicht

4.1 Samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit maximaal vier leden en een voorzitter. Twee leden worden benoemd op voordracht van de Raad van Aangesloten Organisaties die het bij de NMZH aangesloten Zuid-Hollandse natuur- en milieunetwerk vertegenwoordigt. Twee andere leden worden benoemd op basis van kerncompetenties en provinciale betrokkenheid. De vier leden kiezen zelf een onafhankelijk voorzitter. Chris Enthoven is op 21 november 2019 benoemd tot voorzitter. Vanaf 2020 heeft de Raad van Toezicht ook stagiaire Bart Raessens gelegenheid gegeven om aanwezig te zijn en deel te nemen aan de vergaderingen van de Raad van Toezicht.

Op 31 december 2020 bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden:

Chris Enthoven, voorzitter
Geen nevenfuncties

Leen van der Sar
Secretaris Stichting Vliegramp MH17
Secretaris Stichting Groene Hart
Vrijwilliger Natuurmonumenten Nieuwkoopse Plassen

Karin Husmann, vertrouwenspersoon
Sales- en Marketingmanager S4 Energy
lid raad van advies EPG certificering

Pieter Hordijk, lid Auditcommissie
Adviseur Warmtebedrijf Westland

Rutger Klei, vice-voorzitter en voorzitter auditcommissie
Zelfstandig bestuursadviseur, Klei Organisatie Advies te Rotterdam
Lid Raad van Advies Gezondheidscentrum Mathenesserlaan, Rotterdam
Voorzitter Bestuur St. Huizen Grootenboom van Os
Begeleider Masterscripties RC/EMFC opleiding Erasmus School of Accounting and Finance (ESAA)

De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van drie jaar en zijn daarna maximaal tweemaal herbenoembaar. Ultimo het boekjaar is het volgende rooster van aftreden van toepassing:

Naam	Functie	Toetreding RvT	Aftreden/Verkiesbaar						
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Leen van der Sar	lid West	30-06-2015			HKA			A/HKA	
Chris Enthoven	voorzitter	20-09-2016			HKC			A/HKC	
Pieter Hordijk	lid Zuid en Auditcommissie	21-02-2017	GA			GA			HKA
Karin Husmann	lid Rijnmond en vertrouwenspersoon	21-02-2017	GA			GA			HKA
Rutger Klei	Vicevoorzitter en voorzitter Auditcommissie	28-11-2017	GC			GA			HKC

A = Afgetreden of Einde zittingsduur
GC = Gekozen Coöptatie
GA = Gekozen voordracht Raad van Aangesloten Organisaties
H = Herkozen
HKC = Herkiesbaar voordracht Coöptatie
HKA = Herkiesbaar voordracht Raad van Aangesloten Organisaties

4.2 Taken Raad van Toezicht en frequentie vergaderingen

Tot de taken van de Raad van Toezicht (RvT) behoren het goedkeuren van de begroting, jaarrekening en het jaarverslag, evenals het meerjarenbeleidsplan. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en -uitvoering, waaronder het financieel beheer, over aan de directeur en het team. Daarnaast staat de voortgang van de projecten en de strategische programma´s regelmatig op de agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd. In 2020 zijn in totaal zeven Raad van Toezicht-vergaderingen gehouden en is een heisessie georganiseerd over de financiële continuïteit en ontwikkelscenario's, een reflectie op de maatschappelijke positie van de NMZH in 2025 en het functioneren van de Raad van Toezicht van de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland.

4.3 Verder op de agenda

Ondanks de coronacrisis kon de RvT in 2020 haar taak goed vervullen. Eén RvT vergadering en de Heisessie konden live doorgang vinden en de overige RVT vergadering hebben langs digitale weg plaatsgevonden. Dit heeft verder geen noemenswaardige problemen opgeleverd voor het functioneren van de RvT. Op verschillende momenten is extra aandacht besteed aan het financieel beleid en de te verwachten inkomsten en lopende acquisities in relatie tot de impact van het coronavirus op onze organisatie. Dit vroeg van de directie voortdurende aandacht en leidde ook tot extra aandacht vanuit de RvT. Zeker in de eerste helft van 2020 baarde de financiële situatie n.a.v. de enorme terugval in de acquisitie grote zorgen. Uiteindelijk is gekozen om voor het verlies aan omzet een aanvraag te doen in het kader van de NOW regeling. Binnen de RvT is op twee momenten uitgebreid en diepgaand stilgestaan bij de impact van het coronacrisis en de langere termijn effecten voor de NMZH. Vanuit de RvT is stilgestaan bij de maatschappelijk positie van de NMZH in 2025 en de financiële continuïteit op de middellange termijn.

In 2020 zijn tevens het integriteitsbeleid op nieuwe wet- en regelgeving geactualiseerd. In navolging van voorgaande jaren is stilgestaan bij de impactmeeting van de NMZH en die van de gezamenlijke Natuur en Milieufederaties.

4.4 Auditcommissie en frequentie vergaderingen

De RvT heeft een Auditcommissie (AC) ingesteld voor de ondersteuning, advisering en het voorbereiden van besluitvorming van de RvT over de financiële gang van zaken en voor de toetsing van de werking van de administratieve organisatie en de controle hiervan. De taken en verantwoordelijkheden van de AC zijn verder vastgelegd in het Reglement van de Auditcommissie. In 2020 is de Auditcommissie in totaal 7 keer bijeengekomen.

De Auditcommissie bestaat uit twee leden vanuit de Raad van Toezicht. De vergaderingen van de Auditcommissie worden bijgewoond door de directeur en de controller van de NMZH. Rutger Klei is door de RvT benoemd tot voorzitter van de Auditcommissie.

4.5 Integriteitsverklaring

De NMZH is een goed doel en in het bezit van een CBF-Keur. Met het CBF-Keurmerk laten wij zien dat er sprake is van een verantwoorde manier van fondsenwerving en besteding. De ANBI-status hebben wij ontvangen omdat we ons minstens 90% inzetten voor het algemeen nut. Daarnaast hanteren Directie en Raad van Toezicht de Code Wijffels voor goed bestuur van goede doelen. We onderschrijven het belang van een goed gefundeerd maatschappelijk vertrouwen en volgen dan ook de aanbevelingen op van de vereniging Goede Doelen Nederland.

De Raad van Toezicht leden hebben allen in een verklaring de volgende principes onderschreven:

Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met het voorkomen van tegenstrijdige belangen. Zij onderschrijven het integriteitsbeleid en de bijbehorende gedragscodes van de Natuur en Milieufederaties.
"Bestuurders en toezichthouders kunnen meerdere belangen of functies hebben die elkaar raken. Dit kan voor organisaties nuttig en zelfs nodig zijn, bijvoorbeeld in het kader van de fondsenwerving door bestuurders of de netwerkfunctie van toezichthouders."
"Belangenverstrengeling is ongewenst. Bijvoorbeeld als de belangen een zodanige invloed op elkaar hebben dat de onafhankelijkheid van een bestuurder of toezichthouder in het geding komt. Daardoor kan de organisatie worden beschadigd en vertrouwen en/of legitimiteit verliezen."
"Tegenstrijdig belang is een zodanig direct of indirect persoonlijk belang van een bestuurder of toezichthouder dat deze niet meer in staat is om de belangen van de organisatie op een integere, objectieve en onbevooroordeelde wijze te behartigen."

- Bestuurders en toezichthouders zorgen voor een cultuur van openheid en aanspreekbaarheid binnen de organisatie.
- Het bestuur en de raad van toezicht vergewissen zich van de onafhankelijkheid van hun leden. Bestuurders en toezichthouders hebben geen zakelijke of persoonlijke belangen of relaties met de organisatie anders dan als bestuurder of toezichthouder, tenzij anders schriftelijk is overeengekomen. Zij aanvaarden zonder voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht geen (neven)functies die gezien de aard of het tijdsbeslag raken aan hun functioneren.
- Bestuurders en toezichthouders laten het belang van de organisatie prevaleren boven eigen belangen en onthouden zich van persoonlijke bevoordeling.
- Bestuurders/toezichthouders melden elke vorm van (mogelijke) belangenverstrengeling en (potentieel) tegenstrijdig belang aan de voorzitter van de raad van toezicht en verschaffen hem daarover alle relevante informatie. De raad van toezicht besluit dan buiten de aanwezigheid van de betrokken toezichthouder(s) en/of bestuurder(s) of er sprake is van ongewenste belangenverstrengeling of tegenstrijdig belang en treft passende maatregelen. De raad van toezicht geeft hierover openheid binnen de organisatie en naar externe belanghebbenden.
- Als op basis van een melding geconstateerd wordt dat er sprake is van ongewenste belangenverstrengeling zorgt de betrokken bestuurder of toezichthouder ervoor dat deze belangenverstrengeling zo snel mogelijk wordt opgeheven. De raad van toezicht ziet hierop toe en neemt maatregelen wanneer de betrokken bestuurder of toezichthouder hierin nalatig is.
- Als er sprake is van tegenstrijdige belangen neemt de betrokken bestuurder of toezichthouder niet deel aan de voorbereiding, beraadslaging, besluitvorming en uitvoering van deze zaken.
- Besluiten tot het aangaan van transacties of relaties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders of toezichthouders (kunnen) spelen, behoeven vooraf goedkeuring door de raad van toezicht. De raad van toezicht legt deze besluiten schriftelijk en met een motivering vast en rapporteert hierover in het jaarverslag.
- Alle bestuurders en toezichthouders voldoen aan de ANBI-integriteitseisen. Dit wil zeggen dat hij/zij niet veroordeeld mag zijn voor een misdrijf.

4.6 Bezoldiging Raad van Toezicht en directeur

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor de door hun uitgevoerde activiteiten. Waar nodig kan een vergoeding worden verkregen voor gemaakte kosten maar pas na het indienen van een declaratie hiervoor. De inschaling van directeuren van goede doelen organisaties is op basis van de richtlijn van Goede Doelen Nederland door het CBF als richtlijn overgenomen en vanaf 2018 verplicht gesteld. De beloning van de directeur van NMZH moet hiermee in overeenstemming zijn. In 2018 is de bezoldiging voor de directeur in de Raad van Toezicht gewogen met inachtneming van de regeling beloning directeuren goede doelen. Op dit punt voldoet de NMZH aan alle vereisten van het CBF. Aangezien het CBF in november 2020 een nieuw element heeft toegevoegd is de functie van de directeur op dit onderdeel opnieuw door de RvT gewogen. Uiteindelijk heeft dit niet tot een andere uitkomst geleidt dan die van 2018. De directeursfunctie is opnieuw door de RvT vastgesteld op 345 punten en ingedeeld in categorie F.

4.7 Continuïteitsverklaring

Al 49 jaar geeft de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) een stem aan natuur en landschap. Wij werken samen met inwoners, groene ondernemers, koplopers in het Zuid-Hollandse bedrijfsleven en overheden vanuit onze maatschappelijke doelstelling en non-profit aan de verduurzaming van onze samenleving. Dat doen wij bij de klimaatopgave en energietransitie, de verduurzaming van de landbouw en voedseltransitie en bij ontwikkelingen binnen natuur en landschap. Tot 2015 ontving de NMZH hiervoor een boekjaarsubsidie van de provincie Zuid-Holland.
Konden wij ons in de eerste jaren na 2015 als maatschappelijk ondernemer manifesteren met een bescheiden positief jaarresultaat, de afgelopen jaren slaagden wij er niet meer in om het boekjaar met een positief financieel resultaat af te sluiten. Ook 2020 wordt mede door het coronavirus met een klein tekort afgesloten. Deze tekorten zijn ten laste gebracht van de continuïteitsreserve. Voor de continuïteit van de NMZH is het noodzakelijk om deze negatieve trend te doorbreken. Op basis hiervan is eind 2019 een koers uitgezet om tot betere financiële resultaten te komen. Begin 2020 is deze inzet abrupt onderbroken door de uitbraak van de coronacrisis. Voor de korte termijn hebben wij gebruik gemaakt van de NOW regeling. We hebben onze werkzaamheden aangepast aan de hand van de richtlijnen van het RIVM.

Tegelijkertijd zijn wij nagegaan welke aanpassingen verder nodig zijn in onze organisatie, werkwijze en acquisitie en hebben wij deze waar nodig in overleg met Raad van Toezicht, Raad van Aangesloten Organisaties, opdrachtgevers en subsidiënten aangepast. Daarbij zijn de contacten met onze belangrijkste financiers goed en we krijgen de ruimte om activiteiten aan te passen of uit te stellen als dat nodig is. Om tijdig bij te kunnen sturen hebben de directie en Raad van Toezicht in 2020 scenario's uitgewerkt om de verdere impact van het coronavirus op onze organisatie te beperken en tijdig maatregelen te kunnen nemen die nodig zijn om de NMZH financieel gezond te houden.

We zijn erin in de laatste twee kwartalen van 2020 in geslaagd om de acquisitiepijplijn weer goed vlot te trekken. De organisatie heeft op de tweede golf geanticipeerd en spant zich extra in om de uitvoering van de projecten en opdrachten op peil te houden. Het perspectief voor 2021 ziet er beter uit en we kunnen weer inzetten op de maatregelen die vanuit de jaarrekening 2018 zijn genomen om de negatieve trend blijvend te doorbreken. We slagen er ook beter in om nieuwe werkvormen te bedenken die ons gaan helpen bij een mogelijk toekomstige uitbraak.

De vraagt blijft: hoe kunnen we op tijd bijsturen en wat zijn de knoppen die wij hiervoor kunnen gebruiken. We willen voorkomen dat wij overvallen worden in tijd en financieel effect door externe factoren.

Ook ingeval van een negatief scenario, mocht dit ooit aan de orde komen, willen wij voldoende tijd en middelen hebben voor de uitvoering van een effectieve en voor alle betrokkenen zorgvuldige reorganisatie, of in het ergste geval, liquidatie. Dit wel vanuit het besef dat niet alles vooraf volledig is in te schatten en met criteria is in te kaderen. Uiteindelijk zal dit ook maatwerk blijven en moet er ook voldoende ruimte zijn voor ondernemerschap om ons zo ook effectief uit deze situatie te werken.

Binnen de Raad van Toezicht is besloten om ieder jaar eind september de balans op te maken. We hebben dan een redelijk goed beeld op het financieel resultaat van het lopende boekjaar. Op basis hiervan kunnen dan beslissingen worden genomen over mogelijk acties. Er is ook vastgesteld dat ieder jaar eind augustus het te acquireren bedrag niet groter mag zijn dan € 50k.

Wat het impactfonds Mooi en Duurzaam Zuid-Holland heeft de Raad van Toezicht aangegeven hier prioriteit aan te willen geven. Om het minder vrijblijvend te laten zijn zal ingezet moeten worden op een financiële doelstelling voor de dotatie. Streven is om jaarlijks € 30.000 aan dotatie te hebben binnengehaald.

In de aanloop naar 2025 zal ook meer gewerkt moeten worden naar een mix van inkomsten om onze afhankelijkheid van overheidsfinanciering te doorbreken. De afgelopen jaren is wel gebleken dat subsidie en overheidsopdrachten een belangrijke financiële basis zijn onder ons werk.

Binnen de Raad van Toezicht is het tijdpad besproken, zoals in onderstaand figuur.

Financieringsbron	**2020**	**2022**	**2025**
Overheidsfinanciering	90%	70%	50%
Giften (NPL)	10%	10%	10%
Particuliere fondsen	0%	10%	15%
Private sector	0%	10%	25%

Voor de (middel)lange termijn zullen voornamelijk het acquisitieresultaat en de verdere duur en het verloop van de coronamaatregelen bepalend zijn voor de financiële positie voor het jaar 2021.
De pandemie lijkt te worden bedwongen maar hoe de economie zich hiervan gaat herstellen en wat het effect zal zijn op onze organisatie voor de komende tijd is nog ongewis. Het is zaak om voor de korte termijn binnen de mogelijkheden te blijven zoeken naar ontwikkelkansen en daarbij risico's zoveel mogelijk proberen te beperken.

5 Financiële Verantwoording

5.1 Algemeen

2020 is afgesloten met een negatief resultaat van € 4.044 en daarmee hebben we voor het vierde jaar op rij geen positief resultaat kunnen behalen. 2016 was het laatste jaar wat met een bescheiden positief resultaat is afgesloten. In 2019 hebben wij een analyse gemaakt naar de omstandigheden die hebben geleidt tot de boekjaar tekorten over 2018 en 2019. Bespreking van deze analyse tussen de Raad van Toezicht en de directie leidde tot een aanpak om deze negatieve trend te keren. Het boekjaar 2020 is voortvarend gestart maar is abrupt onderbroken door de Covid 19 pandemie. Dit zorgde ervoor dat veel projecten en voorstellen met de nodige vertraging zijn uitgevoerd en afgehandeld. Deze ontwikkeling heeft er tevens toe geleid dat we vanaf maart een beroep hebben moeten doen op de NOW regeling. Zie voor een verdere toelichting de continuïteitsverklaring.

Door de voorfinanciering van een aantal POP3 projecten heeft de liquiditeit ook in 2020 nog fors onder druk gestaan. Door scherp te sturen op de beschikbare liquiditeit, zijn we het jaar echter zonder grote problemen doorgekomen. Na ruim een jaar is in december 2020 uiteindelijk het betaalverzoek van één POP 3 project uitgekeerd en daarmee ontstond gelijk weer wat ruimte in onze liquiditeit waarin we weer normaal aan onze verplichtingen konden voldoen. Van de andere 2 betaalverzoeken van POP 3 projecten is echter nog steeds geen uitkering ontvangen en is ook nog geen zicht op wanneer dat wel gaat plaatsvinden. De provincie wordt hier zeer frequent op bevraagd maar tot heden zonder resultaat.

Mede door de nieuwe medewerkers die we in de loop van dit jaar hebben mogen begroeten ontstond er weer een goede ‘flow’ waarin diverse projectvoorstellen zijn uitgewerkt én toegekend. Echter de formele afhandeling laat ook nu weer lang op zich wachten waardoor we al heel veel werk hebben verricht maar van diverse projecten nog steeds geen formele toezegging is ontvangen en daarmee ook nog geen financiering beschikbaar komt.

5.2 Financiële resultaten

De staat van baten en lasten over 2020 sluit met een tekort wat als volgt is opgebouwd:

Aan baten hebben wij ontvangen	€	531.685
Aan de verschillende doelstellingen hebben wij besteed	€	535.729
Hieruit resulteert een tekort van	€	(4.044)
Aan voordelige overige resultaten is behaald	€	0
Tekort	€	(4.044)

De overige resultaten, zoals ook te lezen in de jaarrekening, bestaan uit het saldo van de financiële baten en lasten. Bijzondere baten hebben zich niet voorgedaan in het boekjaar.
Als we nader inzoomen op de resultaten afgezet tegen de begroting dan ziet dat er als volgt uit:

	Realisatie 2020	Begroting 2020	Verschil ten opzichte van de begroting Voordelig	Nadelig
	€	€	€	€
BATEN				
Particulieren	3	-	3	
Loterijorganisaties	-	-		
Subsidies van Overheden	116	-	116	
Andere organisaties zonder winststreven	408	689		281
Overige baten	5	2	3	
Financiële baten en lasten	-	-		
	532	691		
LASTEN	536	661	125	
			247	281
				(247)
SALDO	**(4)**	**30**		**34**

Toelichting
Zoals hiervoor al aangehaald is het niet gelukt het jaar 2020 positief af te sluiten. Bij de start van 2020 lag er een acquisitie opgave van € 379.000 die vergelijkbaar was met de start van 2019. Ondanks een grote inspanning van onze medewerkers is een deel van deze opgave niet gerealiseerd en hebben we daarom ook een beroep moeten doen op de NOW regeling. Die ondersteuning alsook scherp sturen op de kosten heeft uiteindelijk geleid tot het nu behaalde resultaat.

Baten
De baten vallen lager uit dan begroot maar dat heeft alles te maken met het feit dat we de hiervoor benodigde acquisitie niet hebben kunnen realiseren. Niet in de laatste plaats als gevolg van de Covid 19 pandemie. Door deze pandemie is het nog moeilijker geworden projectvoorstellen onder de aandacht te brengen laat staan geaccepteerd te krijgen. Tegen het einde van 2020 zijn een aantal projecten goedgekeurd met ook een doorloop naar 2021 maar het volume was te weinig om de misgelopen projecten goed te maken voor dit jaar.

Lasten
De totale lasten vallen lager uit dan begroot echter is een verschil zichtbaar tussen de directe en indirecte kosten. De directe kosten, verbonden aan projecten, nemen toe mede doordat het project Groenste Familie toch op een laag pitje doordraait. De indirecte kosten nemen af maar daar ligt met name de ontvangen NOW bijdragen als de ontvangen verzuimuitkering aan ten grondslag wat zichtbaar is in lagere personele kosten. De overige indirecte kosten liggen in lijn met de begroting dan wel vallen licht hoger uit.

5.3 Risicobeheersing

De Raad van Toezicht heeft in 2014 het kader vastgesteld voor de risicobeheersing bij acquisitie en uitvoering. Door het wegvallen van de provinciale boekjaarsubsidie is er een toegenomen belang voor de eigen fondsenwerving en de ontwikkeling van producten en diensten. Het belang van een goede interne risicobeheersing is hierdoor toegenomen. Naast de primaire administratievoering is er extra aandacht voor de risico´s bij het verkrijgen van middelen en acquisitie van projecten, de monitoring van de voortgang van projecten en de projectadministratie.

De toezichtscan die in 2017 in opdracht van de Raad van Toezicht is uitgevoerd geeft aan dat het bestuursmodel, het financieel technisch beleid en financieel management ´state of the art´ zijn ingericht. Het risico zit vooral in het achterblijven van acquisities t.o.v. de begroting. Met opdrachtgevers zal de doorlooptijd van offerte tot opdrachtverlening goed bewaakt moeten worden en wanneer uitloop dreigt, zullen hierover afspraken moeten worden gemaakt.

Tevens worden de doorlopende risico's middels managementrapportages inzichtelijk gemaakt en periodiek besproken met directie en Raad van Toezicht zodat de organisatie tijdig kan bijsturen indien de analyses daar aanleiding toe geven. Ook de Auditcommissie die als vaste adviescommissie is ingesteld door de Raad van Toezicht speelt een rol in de risicobeheersing.

De afgelopen jaren is gebleken dat het formaliseren en uitbetalingen van subsidieregelingen vaak een lange doorlooptijd hebben. Bij de POP3 regeling die de provincie Zuid-Holland uitvoert bleek de doorlooptijd op te lopen tot ruim 12 maanden en meer. Hierdoor staat de liquiditeitspositie continue onder druk en dat heeft er toe geleid dat in overleg met de provincie een aanpassing is gedaan op de regeling zodat een voorschot mogelijk wordt. Dat heeft bij NMZH echter nog niet direct geleid tot een verlichting omdat al heel veel was voorgefinancierd maar voor de toekomst betekent dit een verbetering in de uitvoering en minder druk op de liquiditeit. Ook zullen naast kortlopende projecten meerjarenprogramma´s moeten worden ontwikkeld om de algehele financiële positie ook in de komende jaren verder te verbeteren.

Naar aanleiding van de negatieve boekjaar resultaten in voorgaande jaren is een analyse gemaakt van de omstandigheden die hebben geleidt tot deze tekorten. Op basis hiervan zijn aanvullende afspraken gemaakt tussen Raad van Toezicht en directie om beter te kunnen blijven sturen op resultaat. Zie hiervoor ook de continuïteitsverklaring.

5.4 Nationale Postcode Loterij

De samenwerking met de Natuur en Milieufederaties en de Nationale Postcode Loterij wordt ook de komende vijf jaar verlengd. Sinds 1996 ontvangen de Natuur en Milieufederaties een bijdrage om te werken aan een mooi en duurzaam Nederland. In 2020 is de samenwerking geëvalueerd en is besloten om deze voort te zetten.

Dankzij de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij is het voor de Natuur en Milieufederaties mogelijk om in héél het land een impact te creëren en zo te werken aan een mooier en duurzamer Nederland. De bijdrage van de Loterij is voor ons al jarenlang een fundament voor de realisatie van vele mooie projecten. Het is fantastisch dat we op deze manier in heel Nederland het verschil kunnen maken.

De Nationale Postcode Loterij is in 1989 opgericht om goede doelen te steunen. Dankzij de deelnemers van de Postcode Loterij is er sinds de oprichting van de Loterij ruim 6,2 miljard euro aan mens en natuur gegeven. Wij ontvangen dit jaar opnieuw een vaste bijdrage van 2,25 miljoen euro van de Postcode Loterij: een aanzienlijk bedrag waar wij ontzettend blij mee zijn.

natuur en milieu federatie zuid-holland

5.5 Beleggingen

De organisatie heeft haar overtollige geldmiddelen alleen geparkeerd op spaarrekeningen met een laag risico. Beleggen met hoger risico wordt niet acceptabel geacht.

5.6 Kosten en bestedingspercentage baten

De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland kent geen fondsenwervende activiteiten in de enge zin van het woord. Een deel van haar inkomsten verkrijgt zij als kansspelbegunstigde vanuit de Nationale Postcode loterij zoals hiervoor ook aangegeven. In strikte zin is een percentage voor kosten van fondsenwerving dan ook niet van toepassing maar De Provinciale Natuur en Milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de Toelichting op de bestedingen, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

5.7 Reserves en vermogen

Per 31 december bedroeg het eigen vermogen van de stichting € 172.338 wat volledig is opgenomen in een continuïteitsreserve zoals ook zichtbaar is gemaakt in de jaarrekening over het boekjaar 2020. Het beleid van de stichting met betrekking tot de omvang en functie van het vrij besteedbare vermogen is er op gericht om de continuïteit van de organisatie te waarborgen door middel van het opbouwen van een eigen vermogen ter hoogte van 1 jaar aan uitvoeringskosten (ca. € 500.000). Jaarlijks wordt hiertoe maximaal aan toegevoegd een bedrag dat overeenkomt met het resultaat uit de begroting. Door CBF is toegestaan dat hiervoor 1,5 jaar wordt gehanteerd en daarmee blijft de stichting ruim binnen de gestelde norm.
Door de verliezen van de afgelopen drie jaar is de reservepositie sterk afgenomen. Deze trend moet doorbroken worden om discontinuïteit te voorkomen. We blijven daarbij onze inzet richten op acquisities en diensten die beter, en bij voorkeur structureel, bij gaan dragen aan het versterken van onze reservepositie in de komende jaren.

5.8 Doorkijk naar het jaar 2021

Voor 2021 zijn de eerste ontwikkelingen positief. De portefeuille met projecten in verschillende stadia van aanvraag is goed gevuld en het uitzicht voor het gehele jaar ziet er goed uit. De covid19 pandemie duurt nog steeds voort maar het lijkt er op dat we desondanks onze projecten op een adequate wijze kunnen uitvoeren. Vooralsnog gaan we uit van een positief resultaat van € 30.000 maar dit staat of valt ook weer met de bereidwilligheid van diverse financiers voor de uitvoering van onze projecten.

In de door de Raad van Toezicht goedgekeurde begroting voor het boekjaar 2021 is nog een bedrag van € 309.000 opgenomen als te verwerven middelen om de begroting te kunnen realiseren. Dat ligt lager dan bij de start van 2020 en gezien de ontwikkeling in de eerste maanden van 2021 is de verwachting dat de begroting kan worden gehaald. De coronacrisis duurt echter nog steeds voort maar gegeven de ontwikkeling daarvan alsook de ontwikkeling van verworven projecten verwachten we niet dat die in 2021 van hele grote invloed zal zijn en dat het begrote resultaat haalbaar is.

Zo is er voor 2021 samen met de andere Natuur en Milieufederaties (NMF's) een tweede grote project toegekend en worden we betrokken bij de gebiedsontwikkeling van de Reeuwijkse plassen.
Verder zijn de vaste waarden opgenomen in de begroting en kunnen we verder borduren op projecten onder de paraplu van Valuta voor Veen. Verder ligt de uitvoering van het lopende werk ondanks de voortduren pandemie maar het vooruitzicht op eindigheid daarvan goed op schema.

De begroting voor 2021 sluit met een resultaat van € 30.000 en ziet er als volgt uit:

Begroting 2021

		€
Uitgaven		
Projectkosten direct		
Inhuur derden		-
Reis- en verblijfkosten		1.500
Voorlichting en presentatie		2.500
Overige kosten		130.000
		134.000
Indirecte kosten		
Personeelskosten (vaste dienst)		531.250
Reis- en verblijfkosten		2.500
Voorlichting en presentatie		4.500
Huisvestingskosten		53.100
Kantoorkosten		41.650
Bestuurskosten		2.000
Administratie- en advieskosten		32.400
Financieringskosten		850
		668.250
Totaal uitgaven		**802.250**
Inkomsten		
Baten van subsidies van overheden		125.000
Baten van andere organisaties zonder winststreven		705.750
Overige baten		1.500
Rentebaten		0
Totaal Inkomsten		**832.250**
	Resultaat	30.000

Jaarrekening 2020

natuur en milieu federatie zuid-holland

Balans per 31 december 2020
(na bestemming resultaat)

		31-12-2020		31-12-2019
		€		€
Actief				
Vlottende activa				
Vorderingen en overlopende activa:				
Debiteuren	-		18.286	
Overige vorderingen en overlopende activa	261.152		289.131	
		261.152		307.417
Liquide middelen		270.296		90.892
		531.448		398.309

		31-12-2020		31-12-2019
		€		€
Passief				
Eigen vermogen				
Reserves:				
Continuïteitsreserve	172.338		176.382	
Overige reserves	0		0	
		172.338		176.382
Schulden op korte termijn				
Leveranciers en handelskredieten	21.883		88.228	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	139.379		52.790	
Overige schulden en overlopende passiva	197.848		80.909	
		359.110		221.927
		531.448		398.309

Staat van Baten en Lasten

	Realisatie 2020	Begroot 2020	Realisatie 2019
	€	€	€
BATEN			
Baten van particulieren	3.205	-	25
Baten van subsidies van overheden	115.808	-	539.729
Baten van andere organisaties zonder winststreven	407.361	688.675	450.101
Som van de geworven baten	**526.374**	**688.675**	**989.855**
Overige baten	5.311	2.000	1.450
Som van de baten	**531.685**	**690.675**	**991.305**
BESTEED AAN DOELSTELLINGEN			
Samenwerking	49.134	60.596	38.331
Duurzame bedrijvigheid	26.539	32.729	89.391
Energie transitie	87.870	108.368	122.186
Gebiedscoördinatie en ontwikkeling	14.452	17.823	48.099
Groene leefomgeving	134.557	165.945	89.693
Strategische thema's	223.177	275.239	643.948
Totaal besteed aan doelstelling	**535.729**	**660.700**	**1.031.649**
Wervingskosten			
Kosten van beheer en administratie *	-	-	-
Saldo voor financiele baten en lasten	**(4.044)**	**29.975**	**(40.344)**
Saldo financiele baten en lasten	-	25	1
Saldo van baten en lasten	**(4.044)**	**30.000**	**(40.343)**
Bestemming			
Continuiteitsreserve	(4.044)	30.000	(40.343)
Overige reserves	-	-	-
	(4.044)	**30.000**	**(40.343)**

* De Natuur- en Milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek, die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De Kosten voor Beheer en Administratie worden inzichtelijk gemaakt in de bijlage Toelichting Lastenverdeling, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

Kasstroomoverzicht

Het saldo van de geldmiddelen is in het jaar 2020 toegenomen met € 179.404. In 2019 was eveneens sprake van een toename groot € 47.089. De oorzaak hiervan blijkt uit onderstaande analyse van de kasstromen.

		2020		2019
		€		€
Kasstroom uit operationele activiteiten:				
Overschot/Tekort		(4.044)		(40.343)
Aanpassingen voor:				
Veranderingen in werkkapitaal:				
Mutatie vorderingen	46.265		(13.048)	
Mutatie kortlopende schulden	137.183		100.480	
		183.448		87.432
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		179.404		47.089
Kasstroom uit operationele activiteiten		179.404		47.089
Netto kasstroom		179.404		47.089
Mutatie geldmiddelen		179.404		47.089

De toename in het boekjaar is het gevolg van de verlaging van de voorfinanciering van projecten door ontvangst van een voorschot.

Toelichting op de balans en de staat van baten en lasten

Algemeen

Doelstelling

De Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland, gevestigd te Den Haag, is opgericht op 18 augustus 1986 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken onder nummer 41129491.

Het doel van de stichting is: het behartigen van belangen met betrekking tot het beschermen, beheren, verbeteren en verrijken van het milieu, natuur en landschap in en rond de provincie Zuid-Holland, een en ander in de meest ruime zin.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het overschot/tekort vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De jaarrekening is opgesteld conform de verslaggevingsrichtlijnen, die gesteld worden aan Fondsenwervende instellingen (RJ 650).

Corana crisis
De stichting is in het boekjaar 2020 geconfronteerd met gevolgen direct gerelateerd aan de corona crisis. Vanwege deze crisis heeft de stichting een beroep moeten doen op de NOW 1, 2 en 3 regeling en heeft zij gebruik gemaakt van de uitstelmogelijheden voor het betalen van belastingen. Door gebruik te maken van deze regelingen heeft de stichting haar continuïteit gewaarborgd.
Door deze steunmaatregelen heeft de stichting haar resultaat op peil kunnen houden. Mede op grond hiervan alsook op basis van de ontwikkelingen voor het boekjaar 2021 blijft de continuiteit gewaarborgd.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa
In de loop van het boekjaar aangeschafte materiële vaste activa worden in principe in het boekjaar geheel afgeschreven en als kosten aangemerkt. Slechts bij hoge uitzondering en substantialiteit wordt een investering als materieel vast actief opgenomen en derhalve afgeschreven over de geschatte levensduur.

Onderhanden werk/jaaroverschrijdende projecten:
Onderhanden werk wordt gewaardeerd op kostprijs verminderd met de op balansdatum reeds voorzienbare verliezen. De kostprijs omvat de directe loonkosten en overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend en overigens gebaseerd zijn op reeds in het boekjaar afgesloten contracten. De reeds ontvangen gelden worden op het onderhanden werk in mindering gebracht. Positieve resultaten worden in het jaar van definitieve afrekening genomen.
Voor (verwachte) negatieve resultaten wordt ultimo van het jaar een voorziening gevormd.

Vorderingen
De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van beoordeling per vordering.
Te vorderen subsidies worden opgenomen tegen de nominale waarde van de toegekende beschikkingen van de diverse subsidie verstrekkende organisaties.

Reserves
Het vermogen wordt onderverdeeld naar continuiteitesreserve, bestemmingsreserves en overige reserve.

Continuiteitsreserve
De continuiteitsreserve is gevormd voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker vast te stellen dat de stichting ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. Voor de vorming hiervan worden de normen gesteld door Goede Doelen Nederland in acht genomen.

Bestemmingsreserves
Bestemmingsreserves zijn bedoeld om voor specifieke doelen middelen af te zonderen van de overige reserves. Bij de in te zetten reserves zal telkenmale doel en omvang worden toegelicht.

Overige reserve
De overige reserve wordt opgebouwd uit bedragen die over zijn nadat op grond van de uitgangspunten mutaties op de andere reserves hebben plaatsgevonden.

Verbonden partijen
Met Stichting CO2 Bank-Zuid-Holland bestaat op dit moment een bestuurlijke eenheid. Omdat de stichting echter nog geen activiteiten heeft ontplooid wordt hiervan niets opgenomen in de jaarsstukken.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten van particulieren
Onder deze categorie worden gelden verantwoord, die door de gever vrijwillig zijn afgestaan en geen (evenredige) tegenprestatie vormen voor geleverde goederen en/of diensten.

Baten van subsidies van overheden
Subsidies van overheden worden als bate verantwoord zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Ontvangen voorschotten waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen.

Baten van andere organisaties zonder winststreven
De toegezegde bijdragen van andere organisaties worden verantwoord op basis van de netto toezegging verminderd met de gemaakte verwervingskosten. Onder deze categorie worden ook de indirect verkregen gelden van de Nationale Postcodeloterij verantwoord daar daar deze via de koepelorganisatie van de NMF's worden doorverdeeld en dus niet rechtstreeks worden ontvangen.

Beleggingen
Ontvangen middelen worden niet aangewend voor belegging in effecten, zoals aandelen en obligaties

Bestedingen
Onder de bestedingen worden, per doelstelling, de directe projectkosten en het aandeel in de uitvoeringskosten verantwoord.
De directe projectkosten zijn de kosten welke direct en specifiek zijn toe te rekenen aan een project.
Onder de uitvoeringskosten worden de kosten verantwoord van de eigen organisatie (kosten van bestuur, beheer en uitvoering). Deze kosten worden op basis van bestede directe project-uren verdeeld naar de doelstellingen.

Beheer en administratie
De Provinciale Natuur en Milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de Toelichting op de bestedingen, maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

Fiscale positie

Belastingen
De stichting is met ingang van 1 september 2014 voor een deel van haar activiteiten omzetbelastingplichtig doch blijft vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

Actief

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Vorderingen		
Debiteuren:		
Debiteuren	-	18.286
Overige vorderingen en overlopende activa:		
Te vorderen bijdragen De Natuur en Milieufederaties	25.552	50.010
Vooruitbetaalde bedragen	8.456	1.343
Afrekening bijdrage NOW regeling	25.911	-
Nog te ontvangen projectbijdragen	68.951	50.720
Nog te ontvangen subsidies	117.143	178.524
Overige vorderingen	15.139	8.534
	261.152	289.131

De looptijd van deze vorderingen bedraagt een periode < 1 jaar.

Liquide middelen

ING Bank rekening-courant	263.322	86.720
Triodos bank, rekening courant	3.539	760
ING Bank spaarrekening	3.435	3.412
	270.296	90.892

Voor een bedrag van € 3.355 staan de liquide middelen niet ter vrije beschikking van de stichting. Dit in verband met een verstrekte bankgarantie door ING Bank in verband met huurverplichtingen van het pand ad € 3.355.

Eigen vermogen

Reserves

Continuïteitsreserve

Het verloop van deze post is als volgt:	2020	2019
	€	€
Stand per 1 januari	176.382	216.725
Resultaatbestemming	(4.044)	(40.343)
Stand per 31 december	172.338	176.382

Het beleid van de stichting met betrekking tot de omvang en functie van het vrij besteedbare vermogen is er op gericht om de continuïteit van de organisatie te waarborgen door middel van het opbouwen van een eigen vermogen ter hoogte van 1 jaar aan uitvoeringskosten (ca. € 500.000). Jaarlijks wordt hiertoe maximaal aan toegevoegd een bedrag dat overeenkomt met het resultaat uit de begroting.

Overige reserves:	2020	2019
	€	€
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	0	0
Resultaatbestemming	-	-
Stand per 31 december	0	0

De overige reserves wordt gevormd uit de overschotten (resultaat hoger dan begroot) en kan door het bestuur worden ingezet voor (verwerving van) nieuwe projecten.

Leveranciers en handelskredieten:	31-12-2020 €	31-12-2019 €
Crediteuren	21.883	88.228

Belastingen en premies sociale verzekeringen:		
Saldo BTW af te dragen ultimo boekjaar	19.936	32.054
Afdracht loonheffingen en sociale lasten	119.443	20.736
	139.379	52.790

Overige schulden en overlopende passiva:	31-12-2020 €	31-12-2019 €
Vakantiegeldverplichting	12.542	14.899
Vakantiedagenverplichting	3.012	14.028
Te betalen accountants- en administratiekosten	10.325	12.250
Vooruit ontvangen subsidies en bijdragen	153.378	10.360
Te betalen personeelskosten	9.543	1.589
Nog te betalen projectkosten	5.526	26.086
Overige schulden	3.522	1.697
	197.848	80.909

Niet uit de balans blijkende verplichtingen
Op 20 februari 2019 is er een huurcontract afgesloten voor de duur van 5 jaar voor de huur van een kantoorpand aan de Raamweg 1a te Den Haag. Onder specifieke omstandigheden is de overeenkomst tussentijds te beëindigen. De jaarlijkse huur voor deze lokatie bedraagt € 36.000.

Het jaarlijks bedrag voor met derden aangegane huurverplichting van een kopieermachine bedraagt in totaal € 2.600.

Toelichting op de onderscheiden posten van de Staat van baten en lasten

	Realisatie 2020	Begroot 2020	Realisatie 2019
	€	€	€
BATEN			
Baten van particulieren			
Donaties	3.205	-	25
	3.205	-	**25**
Baten van subsidies van overheden			
Tijdelijke subsidies:			
Provincie Zuid-Holland, POP 3 regelingen	77.205	-	420.293
Provincie Zuid-Holland, overige subsidies	38.603	-	69.436
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	-	-	25.000
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	-	-	25.000
	115.808	**-**	**539.729**
Baten van andere organisaties zonder winststreven			
St. De Natuur en Milieufederaties	260.575	245.000	241.230
Overige activiteiten	146.786	443.675	208.871
	407.361	688.675	450.101
Som van geworven baten	**526.374**	**688.675**	**989.855**
Overige baten			
Overige baten	5.311	2.000	1.450
Financiele baten en lasten			
Rentebaten	-	25	1

Toelichting op de onderscheiden posten van de Staat van baten en lasten

BESTEDINGEN

	Realisatie 2020 €	Begroting 2020 €	Realisatie 2019 €
Directe projectkosten (cf lastenverdeling per project)			
Personeelskosten	263.092	400.000	472.083
Inhuur derden *1	12.198	-	135.811
Reis- en verblijfkosten	2.422	5.000	6.993
Voorlichting en presentatie	59.577	2.500	239.115
Overige kosten	20.801	2.500	30.753
Totaal Projectkosten	**358.090**	**410.000**	**884.755**
Gemiddeld aantal personeelsleden (in fte's)	**5,31**		**5,65**

*1 de kosten voor inhuur derden betreffen niet alleen een vergoeding voor de geleverde diensten maar ook voor de door derden in rekening gebrachte BTW van 21% die door de Natuur- en Milieufederatie niet in vooraftrek kan worden genomen.

Toelichting op de onderscheiden posten van de Staat van baten en lasten

Lastenverdeling per project

	Projecten										
	Samen Werking	Duurzame Bedrijvigheid	Energie transitie	Gebiedscoord en ontwikkeling	Groene leefomgeving	Strategische Thema's	Totaal Projecten	Beheer & Administratie	Realisatie 2020	Begroting 2020	Realisatie 2019
Directe projectkosten	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Personeelskosten	31.495	16.122	55.414	9.438	73.873	76.750	263.092	45.175	308.267	521.000	482.082
Inhuur derden		-			9.964	2.234	12.198	-	12.198	-	135.811
Reis- en verblijfkosten	10	-	379		43	1.990	2.422	-	2.422	2.500	6.993
Voorlichting en presentatie						59.577	59.577	-	59.577	2.500	239.115
Overige kosten	-	-		-	6.050	14.751	20.801	-	20.801	2.500	30.753
Totaal directe projectkosten	31.505	16.122	55.793	9.438	89.930	155.302	358.090	45.175	403.265	528.500	894.754
Indirecte kosten											
Reis- en verblijfkosten	77	53	145	21	165	194	655	500	1.155	2.500	3.836
Huisvestingskosten	3.281	2.262	6.168	871	6.984	8.221	27.787	21.185	48.972	52.500	50.398
Kantoorkosten	2.467	1.701	4.638	655	5.252	6.182	20.895	15.933	36.828	40.450	40.614
Bestuurskosten								422	422	2.500	2.012
Voorlichting en presentatie	167	115	314	44	356	419	1.415	1.082	2.497	4.500	5.133
Administratie- en advieskosten								38.349	38.349	28.900	34.105
Financieringskosten								4.241	4.241	850	797
Totaal indirecte kosten	5.992	4.131	11.265	1.591	12.757	15.016	50.752	81.712	132.464	132.200	136.895
Totaal Projectkosten	**37.497**	**20.253**	**67.058**	**11.029**	**102.687**	**170.318**	**408.842**	**126.887**	**535.729**	**660.700**	**1.031.649**
Verdeling Beheer & Administratie	9,17%	4,95%	16,40%	2,70%	25,12%	41,66%	100,00%				
Toerekening	**11.637**	**6.286**	**20.812**	**3.423**	**31.870**	**52.859**	**126.887**	**(126.887)**	**-**		
Totale kosten	**49.134**	**26.539**	**87.870**	**14.452**	**134.557**	**223.177**	**535.729**	**-**	**535.729**	**660.700**	**1.031.649**

Kostentoerekening

De personeelskosten worden aan de doelstellingen toegerekend op basis van de urenregistratie van de medewerkers.

Kengetallen

	2020	2019
% kosten eigen fondsenwerving ten opzichte van baten uit eigen fondsenwerving	-	-
% besteed aan de doelstellingen ten opzichte van totale lasten (voor verdeling Beheer & Administratie)	76,3%	93,6%
% kosten Beheer & Administratie (voor verdeling) ten opzichte van de totale kosten	23,7%	6,4%

NMZH streeft naar maximaal 20% aan kosten Beheer & Administratie. Het percentage kosten Beheer & Administratie is dit jaar hoger vanwege een lagere toerekening aan de doelstellingen vanwege de Covid 19 pandemie.

Specificatie van de Uitvoeringskosten volgens categoriale indeling (indirecte kosten)

	Realisatie 2020	Begroot 2020	Realisatie 2019
	€	€	€
Salarissen			
Salariskosten	328.811	375.000	354.680
Vakantiedagenverplichting	(6.310)	-	5.285
Compensatie NOW regeling	(123.430)	-	-
Ontvangen ziekengeld	(37.929)	-	-
	161.142	375.000	359.965
Sociale lasten			
Sociale lasten werkgever	55.856	71.500	59.334
Premie ziekengeldverzekering	17.806	22.000	16.314
	73.662	93.500	75.648
Pensioenlasten	31.052	36.000	29.748
Overige personeelskosten			
Overige personeelskosten	2.284	3.000	1.813
Werving & Selectie	145	-	705
Deskundigheidsbevordering	-	1.500	-
Reiskosten woon-werk	7.898	11.000	13.320
Ingehuurd personeel	31.242	-	-
Arbokosten	842	1.000	883
	42.411	16.500	16.721
Totaal Personeelskosten	308.267	521.000	482.082
Toegerekende personeelskosten aan Projecten	(263.092)	(400.000)	(472.083)
Totaal Personeelskosten indirect	45.175	121.000	9.999
Reis- en verblijfkosten			
Kilometervergoedingen	891	1.500	2.532
Verblijf- en representatiekosten	264	1.000	1.304
	1.155	2.500	3.836

	Realisatie 2020	Begroot 2020	Realisatie 2019
	€	€	€
Huisvestingskosten			
Huur gebouwen	35.899	36.000	33.359
Servicekosten	422	500	5.361
Energiekosten	3.838	7.000	3.384
Schoonmaakkosten	7.007	7.500	6.071
Overige huisvestingskosten	1.806	1.500	2.223
	48.972	52.500	50.398
Kantoorkosten			
Automatiseringskosten	22.453	20.800	21.225
Kantinekosten	268	900	1.106
Kantoorbenodigdheden	33	2.250	3.139
Telefoonkosten	5.789	6.000	4.792
Kopieer-, druk-, en reproduktiekosten	2.622	3.500	3.528
Contributies en vakliteratuur	3.543	4.500	4.061
Portokosten	111	500	427
Verzekeringen	2.009	2.000	1.967
Overige kantoorkosten	-	-	369
	36.828	40.450	40.614
Bestuurskosten	422	2.500	2.012
Voorlichting en presentatie			
Jaarverslag en beleidsplan	-	-	953
Bijeenkomsten achterban	442	500	210
Website	2.055	4.000	3.970
Overige communicatiemiddelen	-	-	-
	2.497	4.500	5.133
Administratie- en advieskosten			
Accountants- en advieskosten	8.522	9.000	8.930
Kosten (juridisch) advies	1.104	1.000	1.739
Administratiekosten	28.723	18.900	23.436
	38.349	28.900	34.105
Financieringskosten			
Bankkosten en rentelasten	4.241	850	797
	4.241	850	797
Totaal indirecte kosten	132.464	132.200	136.895
Totaal Uitvoeringskosten	**177.639**	**253.200**	**146.894**

Bezoldiging directie en Raad van Toezicht

De Raad van toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het bezoldigingsbeleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in januari 2021. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning wordt voor het salaris van directie aangesloten bij de raam-cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen voor zover passend binnen de door Goede Doelen Nederland vastgelde normen voor directeuren van goede doelen organisaties. Op basis van deze normen heeft de Raad van Toezicht de functiezwaarte bepaald op 345 punten en de functie ingedeeld in categorie F. Voor de overige componenten heeft de stichting een eigen regeling.

De bezoldiging van directie is als volgt:

Naam	A.P. Ouwehand	
Functie	Directeur	
Dienstverband		
Aard	onbepaalde tijd	
uren (voltijds werkweek)	37	
Parttime percentage	100,00%	
Periode	01-01 t/m 31-12	
Bezoldiging		
jaarinkomen		
Bruto salaris	83.562	
Vakantiegeld	6.624	
Eindejaarsuitkering	nvt	
Variabel jaarinkomen	nvt	
Totaal jaarinkomen		90.186
overige lasten en vergoedingen		
Belastbare vergoedingen	nvt	
Pensioenlasten	17.143	
Overige beloningen op termijn	nvt	
Uitkeringen beëindiging dienstverband	nvt	
Totaal overige lasten en vergoedingen		17.143
Totaal bezoldiging 2020		**107.329**
Totaal bezoldiging 2019		102.632

De bezoldiging van de leden van de Raad van Toezicht is als volgt:

Naam	Functie	Duur dienst verband	Omvang dienst verband	Beloning	Door werkgever betaalde SV premies	Belastbare kosten vergoedingen	Voorzieningen betaalbaar op termijn	Beëindigings-uitkeringen	Jaar beëindiging	Motivering
C.M. Enthoven	voorzitter	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
L.E. van der Sar	lid	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
P. Hordijk	lid en auditcommissie	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
K.C.E. Husmann	lid en vertrouwenspersoon	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
R. Klei	vice voorzitter en voorzitter auditcommissie	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t

Overige toelichtingen en ondertekening van de jaarrekening

Ondertekening van het jaarbericht 2020.

Den Haag, 21 juli 2021,

Bestuur

A.P. Ouwehand

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

Conform artikel 14 lid 7 van de statuten wordt bij liquidatie van de stichting door het bestuur de bestemming van een eventueel batig saldo bepaald, welke bestemming zoveel mogelijk overeenkomt met het doel van de stichting.
Voor het overige zijn geen bepalingen omtrent resultaatbestemming in de statuten opgenomen.

Resultaatbestemming 2019

De jaarrekening 2019 is vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht gehouden op 18 november 2020. De Raad van Toezicht heeft de resultaatbestemming vastgelegd conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel resultaatbestemming 2020

Door de directie wordt voorgesteld aan het behaalde resultaat de volgende bestemming te geven:

		€
-	onttrekking aan de continuïteitsreserve	-4.044
-	ontrekking aan de overige reserves	0
		-4.044

Bovengenoemd voorstel is als zodanig in de jaarrekening verwerkt.

VAN REE ACCOUNTANTS
registeraccountants en belastingadviseurs

Maarsbergseweg 20
3956 KW Leersum
Postbus 1
3956 ZR Leersum

T (0343) 41 59 40
leersum@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 09068872

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van de Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening van Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de staat van baten en lasten over 2020; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).
Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Van Ree Accountants is een handelsnaam van Van Ree Accountants en Belastingadviseurs BV.
Op al onze diensten zijn de SRA-Algemene voorwaarden van toepassing die gedeponeerd zijn onder nummer 40481496 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht.
Op verzoek worden deze kosteloos toegezonden.

Benadrukking van aangelegenheden inzake gebeurtenissen na balansdatum
Wij vestigen de aandacht op het onderdeel *gebeurtenissen na balansdatum* in de toelichting van de jaarrekening en op de continuïteitsverklaring in de verantwoording Raad van Toezicht waarin de gevolgen van de COVID-19 pandemie voor de organisatie zijn beschreven. Hierin is onder meer toegelicht wat de impact is van COVID-19 pandemie op de continuïteit van de stichting en welke overheidsmaatregelen hebben bijgedragen aan het waarborgen van de continuïteit. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het bestuursverslag;
- toelichting op de lastenverdeling.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd

verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.
Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.
Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en ethische voorschriften, de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico’s dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico’s bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële

verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Leersum, 21 juli 2021
Van Ree Accountants

w.g.

J.K.J. (Carlo) van Egdom MSc
Registeraccountant

CBF ERKEND GOED DOEL

Algemeen Nut Beogende Instelling ANBI

Wij worden gesteund door NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland
Raamweg 1a
2596 HL Den Haag
www.milieufederatie.nl

Samen voor een mooi en duurzaam Zuid-Holland

natuur en milieu zuid-holland federatie